A POZSONYI

ÁGOSTAI HITVALLÁSU EVANG.

FŐISKOLA ÉRTESITŐJE

AZ

$187^{7}/_{8}$-DIKI TANÉVRŐL.

KÖZZÉ TESZI

CSECSETKA SÁMUEL,

IGAZGATÓ TANÁR.

A KIRÁLYI JÓZSEF MŰEGYETEM KÖNYVTÁRA

POZSONY.

WIGAND F. K. NYOMDÁJA.

1878.

REV 98

Sajtó hiba : 37. l. 10. sor alulról „a juliusi forradalomig 1830.“ kihagyandó, s ugyan azon lap 1. sor felülről „a bécsi congreszusig“ helyébe teendő.

A POZSONYI

ÁGOSTAI HITVALLÁSÚ EVANG.

FŐISKOLA ÉRTESÍTŐJE

AZ 187$^{7}/_{8}$-DIKI TANÉVRŐL.

KÖZZÉ TESZI

CSECSETKA SÁMUEL,

IGAZGATÓ TANÁR.

POZSONY,

WIGAND F. K. NYOMDÁJA.

1878.

REV 98

ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR ÉS MÚZEUM

ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR ÉS MÚZEUM

A pozsonyi evang. lyceum könyvtárában lévő ősnyomtatványok (incunabula) és néhány más régi s érdekesebb mű ismertetése.

A magyar történelmi társaság 1877. évi vándorgyűlését Pozsonyban tartá. Ez alkalomból az evang. lyceum könyv-, kézirat-, érem- és régiségtára az érdeklődők számára nyitva állott naponként reggeli 8 órától este 6—7 óráig. Azonban egyéb pozsonyi és pozsonyvidéki gazdag levéltárak annyira igénybe vették a történetbuvárok figyelmét és munkásságát, hogy aránylag igen kevesen tekintették meg az ősnyomtatványok-, egyéb érdekesebb művek- és kéziratokból rendezett kiállítást. Igaz ugyan, hogy a Simkó-féle éremgyűjteményen kivül nem igen sok az, a mivel a tudós világ előtt dicsekedhetünk; de van mégis könyvtárunkban is nehány ritkaságunk sőt unicumunk, melyeknek létezéséről, s különösen itt létezéséről kivánatos, hogy hazánk mívelt közönsége tudomással bírjon. Hogy tehát könyvtárunk még eddig nem ismertetett része ne legyen továbbra is heverő tőke, e czélból határoztam el magam annak ismertetését közzé tenni, elősorolván a meglevő ősnyomtatványokat 1499-ig kivétel nélkül, ugy szinte a XVI. század magyar könyveit; de a német és latin művekből csak az érdekesebbek és ritkábbaknak szemelvényét adom, melyből még a reformatorok Luther, Melanchthon, Calvin stb. összes műveinek XVI. századbeli kiadása is kimaradt, mivel ezek nem tartoznak épen a nagyon ritka könyvek közé.

Megjegyzem még, hogy csak a következő bibliographiai művek állottak rendelkezésemre: Brunet (6 köt.), Graesse (4 első köt.), Vogt, Pray, Sándor és Márkié; továbbá, hogy az egyes műveket megjelenésök időrendje szerint sorolom elő s végre, hogy nem látszott feleslegesnek, némelyek mellé azt az árt odaírni, melyen azok ittott árultattak. A végűl álló betűk és számok az illető mű helyét jelölik a könyvtárban.

1. **1460.** Die Anbötor Cristi. 1460. — 9 nyolczadrétű számozatlan levél; magassága 20, szélessége 13 centim. A czímlap egy nem egészen leeresztett, balra hajló függönyalakú ábrát mutat, melyen a czím szavai ily megszakítással állanak egymás alatt: **D**ie | **A**nbö | tor. | **C**risti | ᚴ ᛅ ∂ O. | Az egyes szók kezdőbetűi még jólfelismerhető veres, a többi betű és az ábrák fekete színnel nyomattak. A czím szavai a kerettel együtt kétség kivül egy falapra voltak kimetszve s úgy nyomattak le, valamint a többi nyolcz levélen álló egy-egy szentnek képe a hozzá tartozó betűvel. E betűk u. l. az illető szentek neveinek kezdőbetűi s egyet kivéve felül a kép jobb oldalára helyezvék. Az első kép egy férfi szentet ábrázol, állva, dicsfénynyel feje körött és S. betűvel. A második kép mellett: P., a 3-dik mellett: D., a 4-dik mellett: N. áll. Az 5-dik kép térdelő női alak, mely egy keresztfának törzsét karolja át M(agdolna) betűvel; a 6-ik magas női alak U(rsula) betűvel; a 7-dik csuklyás barát dicsfénynyel és G. betűvel bal oldalt; a 8-dik koronás gyermek alakot mutat hosszú, lábait is elfedő ruhában, dicsfénynyel, balkezében kereszttel, jobbjában ággal és mellette V betűvel. E képek nagyon hasonlítanak a szegények bibliájában (Biblia pauperum) látható fametszvényekhez, csak vonásaik egyszerűbbek, árnyékolás nélkül valók; a nyomatás azonban még inkább kezdetleges (primitiv) s oly nagy erővel történt, hogy a jó erős papirt több helyen átlyukasztották, s oly zsiros festékkel, hogy az olaj a czímlapon az egyik sortól a másikig átszivárgott. Mindezekből azt következtem, hogy e művecske a fametszés és könyvnyomtatás első kisérleteinek terméke. — Sem Brunet, sem Graesse nem említi, talán u n i c u m. (Simk. B. IV. h. 187.)

2. **1478.** Latin biblia. 461 számozott levél nagy ívrétben, veres initialekkel; teljes és ép példány, jól megőrzött régi fehér bőrkötéssel. — Colophonja : Anno incarnationis dominice : Millesimoquadringentesimo septuagesimo octavo etc. In oppido Nurnbergn per Antoniu Coburger . . . fabre-factum . . . finit feliciter. Pray és Graesse említik. (3—30 tallér) (B. VI. 46.)

Könyvtárunk bibliagyűjteménye kiváló figyelemre méltó; kevés könyvtár (hazai talán egysem) dicsekedhetik hasonlóval. A bibliák (ó és uj szövetség) száma 230, melyeknek mindegyike természetesen más-más kiadás. Az uj szövetségek száma 125. A bibliakiadások közül a legnevezetesebbeknek bővebb ismertetése alább következik. Csak azt kivánom itt még kiemelni, hogy nem csak a protestansok által eszközölt fordítások vannak e gyűjteményben képviselve, hanem a katholikusokéi is mint Dietenberger-é, Eck-é és Beringer-é (uj szövets.). E gyűjtemény maga külön ismertetés méltó tárgyául szolgál.

3. **1479.** Hÿe hebt sich an ein schöne Hÿstori wie Troÿa die köstlich statt erstört ward. vnd sagt vō erstē von dem künig Priamo vnd von seinē sun Paris. — 133 negyedrétű számozatlan levél, initialekkel s a szöveg közé nyomott fametszvényekkel. — Col : Hÿe enndet sich das buch vn hystori. wie die reÿch köstlich vnnd mächtig stat Troÿa ward erstöret durch die verhencknusz gottes. zu einem exempel d. ganczen welt . . . . Das hatt gedruckt vnnd vollenndt Anthonius Sorg in der keyserlichen stat Augspurg. am freytag nach sant Jörgen tag im l XXIX. jare. Teljes és ép könyv ujabb kötésben. — Brunet, Graesse, Pray nem említik, alkalmasint unicum. — (B. I—VII. 22.)

4. **1479.** Latin uj szövetség. 4-r. számozatlan levelű szép példány gót betűkkel. Az ívek jelzése (H. 5—P. 6) és a colophon után itélve az ó szövetséggel együtt adatott ki; de ez hiányzik. — Col : Biblia impressa Wenetiis opera atque impensa Nicolai Janson Gallici MCCCCLXXIX. E sorok közt veres festékkel ez áll : Rubricatum est per fratrem Hanriam Gebhart . . orate pro eo et sit laus deo. — Graesse és Brunet szinte csak teljes bibliát említenek, mely ott és akkor nyomatott, s ilyennek árát 34 fk.-ra teszik. (B. IV. 253.).

5. **1480.** Latin biblia. (Eleje hiányzik; kezdődik az Exodus 5. fejezetével; a végéhez csatolt magyarázatokból is hiányzik nehány lap.) Alakja 4-r. Col : Explicit biblia impressa Venetijs per Franciscum de hailbrun. MCCCCLXXX. Kötése ujabbkori. — Graesse és Brunet említik, de csekélyebb becsüeknek mondják a XV. század vége felé, az 1476-nál később nem velin papiron nyomatott latin bibliákat. (A. VIII. 56.).

6. **1483.** A kosztniczi zsinat története (németül) (Czímlapja s a mű első levele hiányzik.) Teljes czíme Graesse szerint : Hie hebt an das Concilium so zu Constenz ist gehalten worden des jars do man zalt von der gepurdt vnsers erlösers MCCCCXIV jar, mit allen handlungen in geistlichen vnd weltlichen dingen auch waser Bepst, Keyser, Künig, Fürsten vnd Herren etc. geistlichs vnd weltlichs Standts, sambt denen botschaftenn der Künigreichen, Landen vnd Stetten czu Costentz erschinen seind; mit iren Wappen, Contrafect vnd mit schönen figuren vnd gemäl durchaus gezieret (durch Ulrich von Reichenthal). 247 számozott kisebb ívrétű levél, számos a szöveg közé nyomatott képpel s a zsinaton jelen volt főurak többnyire színezett czímereivel, köztök nehány magyaré is.

A hazánkat érdeklő adatok e műben a következők :

A zsinaton jelen voltak : 54. levél : Dns johannes epus tragurensis in vnger (alább : Dalmatia) czímerrel. — 124. l. Herrn andreas erczbischoff czu colocens (Kalocsa) in vngarn mit achtundzweinczig (kisérő személy) czimerrel. — u. o. Herrn nicolaus erczbischoff cronocensis (alább : cornotensis = brassói) in vnger und türgen mit dreien. (cz.) — u. o. Herr johannes erczbischoff strigenensis (Esztergom) nennt man von granen (Gran) in vngern mit hundert vnd XXVI (alább : zweyhundert vnd XXVI.) cz. — 136. l. Der hochwirdig bischofe Johannes Varadinensis (Nagyvárad) cz. — 139. l. Dominus Vernandus episcopus Albensis (Gyula-Fejérvár) cz. — 146. l: Von der hohen schul zu Sundens (így, Budens, Buda helyett) in vnger gelegen. Die kament mitt dem erczbischoff von Gran : Lamperthus bropst czu ofen lerer götliches rechten. Symon Clostein meyster in der erczney (alább még egyszer). Dns heinricus ppositus pudensis doctor in theologia. Matheus de diernach. Thomas de wissenburg. Dadeus de vito mercato (mind cz. nélkül). Nicolaus bisznaw (cz) beyd doctor

decretorum. — 150. l. Thomas thumherr strigoniensis (cz. n.) — u. o. Dominicus custor (így!) waradiensis (cz. n.). — u. o. Johannes schlinicz von ofen (cz. n.). — 152. l. Matheus lerer der geistlichen recht vnd götlicher kunst. — Thomas lerer geistl. recht. Andreas maister der siben freyen kunst. Nicolaus szintúgy. (mind cz. n.) Die vier warend bey dem erczbischoff Strigonensis in vngern. — 160. l. Thomas abbt de sancta trinitate in vngern was auch zu Costencz in der statt mit zwelff personen. (cz. n.) Franciscus abbt zu Cappurna (?) in vngern stb. mt. előbb. H. von albon abbt czu den siben bürgen in vngern. stb mint előbb mit sechs personen. — 166. l: Herr dominicus propst waradiensis ausz vngern bey dem erczbischoff von strigonensis. Herr Petrus propst Strigonensis ausz vngern bey stb. mint előbb . . Herr Ladislaus propst sant Georgien stb. . . Herr Symon propst sant Wadislawi ausz vngern stb. 167. l. Graff Nicolaus groszgraff (alább : naterspan = nádor-ispán, Gara Miklós) zu vngern mit ccc personen. Graff nicolaus grosz graf zu vngern sein sun mit XL pers. Graff Stieber von Stiboricz (alább : 186. l. Scieborn von Scieborn herr am wag cz. és Scieber graff zu Scieborcz von plonczig vnd waiden in siben-burden ugyanazon cz.) in vngern. cz. n. Graff Pypo herr in vngern beyd mit sechczig pers. Graff philipp von Sorot ausz vngern mit XXX. pers. Graff Nicolaus von brun in vngern. Graff laszla von brun in vngern mit XXVI pers. — 168. l. Graff johannes zu canise in vngern des erczbischoff czu strigonensis bruders sun. (Kanizsai János alább cz.) — 184. l. Herczog eberhard von der weiden (?) in vngern cz. — 185. l. Herczog peter von lindwach in vngern cz. — 186. l. Pypo graf zu themesiedis von mora hinder den siben burgen. (cz.) — 189. l. Graff jörg, thomas, albrecht von krawaczen (horvát) cz. — 191. l. Grauff Cünrat von bütsche in Westerreich. cz. — 225. l. 33 magyar (aus vngerland) nemes és szolga említtetik, kik saját költségükön jöttek a zsinatra, a 229. levélen még 7. A zsinaton képviselt nyelvek közt : vngerisch. — 237. l. Von der stat Clusenburg in vnnger ein botschaffte mit sechs pfärdten. Ezeken kivül még a következő hazánkat érdeklő czímereket találjuk e műben : a 121. l. Der heylig künig sant Stephan künig zu vnger, melynek koronás pajzsa egy veres mezőben mutatja a 3 zöld halmot a fehér ap. kereszttel. — u. o. Der heylig sant laudiszlaus ein künig zu vngern, melynek koronás pajzsa két részre osztva jobb felében

kék mezőben 7 aranyszinű virágot, bal felében fehér mezőben a 4 veres folyamot. — 170. l. Das künigreich zu vnger alt vnd neü; ennek koronás pajzsa négy részre van osztva: felül jobbra a 4 folyam; balra a 3 halom a kereszttel; alul jobbra a 3 halom s balra a 4 folyam. — Col: Hie endet sich das Conciliumbuch geschehen zu Costencz — darin man vindet wie die herren gaystlich vnnd weltlich eingeritten seind: vñ mit wieuil personen — Auch ir wappen gemalet. vnd wie sy abgeschiden seynd. — Auch die sachen die darinn geschehen seind hüpsch vnd gerecht. Gedruckt vnd volendt in der keiserlichen stat Augspurg von Anthoni Sorg am afftermontag nach Egidy Do man zalt nach Cristi gepurt MCCCC vnd in dem LXXXIII Jare.

Brunet, Graesse, Vogt említik és a felette ritka könyvek közé sorozzák (230 fk.). Graesse szerint e heraldikai tekintetben becses mű kézirata Kosztniczban őríztetik. (B. VII. 11.)

7. 1483. C. Plinii Secundi naturalis historiae libri XXXVII. Czímlapja hiányzik, különben ép ívrétű mű számozatlan levelekkel színes initialekkel (szép a II. könyv kezdőbetűje M.) Kötése régi, hangjegyekkel s alattok álló latin szöveggel beírt pergamen borítékkal. — Col: Caii Plinii Secundi Naturalis hystoriae Liber trigesimus septimus et ultimus Finit. Venetiis impressus opa impēsa Rainaldi d Nouimagio Alamani Anno Natiuitatis Domini M.CCCCLXXXIII. Die Sexta Mensis Junii. Regnante Illustrissimo principe Joanne Mocenigo. — Correctiones. — Brunet szerint 30 fkot ér. Pray e kiadást nem említi, de e helyett egy 1461-kit. — (C. I—VII. 58.)

8. 1483. Német biblia. — Czímlapja, valamint itt-ott egyes levelek hiányzanak. Ivrétű, fametszetekkel, melyek némelyike színezett, ellátott mű két kötetben, 583 számozott levéllel. — Col: Disz durchleuchtigist werck der gantzen heyligen geschrifft genant dy bibel für alland vorgetrücket teutsch bilden. lauterer. clarer. vnd warer nach rechter gemeyner teutsch mit hohen vnd groszem vleisz gegen dem lateynischen text gerechtuertigt . . . . . hat hie ein ende. Gedruckt durch anthonium koburger in der löblichen keyserlichen reychstat Nürenberg. Nach der geburt cristi des gesetzs der gnaden vierzehen hundert vnd in dem dreyvndachtzigsten jahr. am montag nach Inuocauit. Vm wellich

volbringung sey lob. glori. vnd ere . . . — Említi Vogt 101. lapon. továbbá Brunnet és Graesse is, kik fametszvényei miatt a becsesebb bibliák közé sorolják (30 tallér.) (B. V. 22.)

9. 148? Német biblia. Elől s hátúl csonka; nagyon hasonlít mind alakjára, mind a betűk- és kezdőbetűkre nézve a fentebb említett 1483-ki Norimbergai bibliához, s csak abban különbözik tőle, hogy kép nincs benne. Megvan belőle a 344—571 levél. Alkalmasint a Koburgerféle 1484 v. 1488-ki bibliák valamelyikének csonka darabja, mely kiadásoknak Graesse szerint egyetlen példánya sem található. (C. VI. 171.)

10. 1485. Latin biblia. Címlapja s 10 lap az ó szövetség végéből hiányzik. Nagy 4-r., góth betűkkel nyomatott mű, 514 későbbi irással számozott levéllel. Hely nélkül. M.CCCCLXXXV. Kötése egykorúnak látszik. — Brunet, Graesse nem említik. (C. IV. 57.)

11. 1487. Német biblia kis folio alakban a zsoltárok végéig; a többi hiányzik. Tiszta nyomás s nagy színezett fametszetek ékesítik. — Graesse ismertetése szerint nem lehet más, mint az 1487-ben Augsburgban megjelent bibliának csonka része, melynek teljes példányát 60—62 frtra becsüli.

12. 1488. Prisciani grammatici opera. A czímlap hiányzik. Ivrétű, vastag, számozatlan levelű, ép könyv, veres initialekkel. — Col: Habes in hoc volumine lector candidissime Prisciani grammatici opus illud diuinum De octo partibus orationis. Cum disertissimi uiri ac Philosophi solertissimi Joannis de Aingre . . . következnek Pr. többi műveinek czímei. Végül: Quae omnia summo studio: et ingenti cura emendavit: recognovitque Benedictus Brugnolus Veronensis uir latina: et graeca lingua eruditissimus. Haec post modum Georgius Arriuabenus mantuanus accurate diligenterque imprimere adnixus est. Idque Deo maximo bene iuvante effecit. Venetiis Anno Mccccl xxxviii. pridie nonas decembres etc. — Brunet említi, Pray csak későbbi kiadást említ. (C. I—VII. 79.)

13. 1488. Cseh biblia. Czímlapja hiányzik, de szövege ép elejétől végig. Alakja kis ívrét, a nyomatás tiszta, színes

initialekkel. Cseh colophonjából kiviláglik, hogy a cseh és morva atyafiak számára fordíttatott és kinyomatott Prágában 1488. — Elől sz. Jeromos bevezetése, végül pedig registrum áll, mindkettő cseh nyelven. Kötése ujabbkori. Brunet és Graesse szerint igen ritkák a cseh biblik ezen első kiadásának egyes példányai. (150 tallér.) (A. V. 66.)

14. **1489.** Cseh biblia. Kis ívrétű, később számozott 481 és 119 levélből álló elől s hátúl megrongált könyv színes képekkel. Kötése ujabbkori. XVIII. század. Col : Skonawa se Biblie, genž gest zakon Božj Nowy y Stary, literámi wytisstieny na Horach Kutnach (Kuttenberg) slawnych skrze mne Martina z tiessnowa. Leta Božijho tisyczieho čtwrtsteho osmdesateho dewateho (= 1489) stb. — Graesse és Brunet említik; Ungar szerint csak egy ép példánya maradt fenn e kiadásnak a prágai egyetemi könyvtárban. (A. VII. 9).

15. **1490.** Biblia pauperum a domino Bonaventura edita omnibus predicatoribus perutilis. 39 negyedrétű számozott levél ép állapotban képek nélkül. Col : Explicit opus praeclarum domini Bonauenture biblia pauperum nuncupatum. Anno domini M.CCCCXC. Hely nélkül. Alkalmasint a leydeni Saconus Jakab nyomdájából került ki, mivel egy általa nyomatott latin bibliához nagyon hasonló kiállítású. — Graesse említi, de Brunet nem. (Simk. B. X. e. 50.)

16. **1491.** Biblia integra . . . utriusque testamenti. 8-r. ép és teljes számozatlan levelű példány. — Col : Explicita est biblia praesens Basilee summa lucubratione : per Johannem froben de Hammelburck. Anno nonagesimo primo supra Millesimum quaterque centesimum die vero vicesima septima Junÿ. — Interpretationes Nominum Hebraicorum. — Graesse említi. 10 fk. — (A. I. h. 39.)

17. **1492.** (M.) Tullius (Cicero) de Officiis cum commentariis Petri Marsi eiusque recognitione. Cuius epistolas quaeso perlegas et in principio et in calce operis editas. Insunt praeterea paradoxa : de amicitia : de senectute : cum interpretibus suis. 169 ívrétű róm. számokkal jelölt levél. Col : Impressum Venetiis per Bernardinum de Choris de Cremona summa cura ac diligenti

studio: Anno domini MCCCCXCII. Die XXIIII Mensis Martii. — Graesse említi e kiadást Brunet és Pray nem. — (C. I–VII. 52.)

Jegyzet: A címlapon régi (XVI. századbeli?) irással ezek olvashatók: Gabrielis de Malom, et Amicorum. Ex cuius testamentaria tand. legacione nunc sum N. Fellery Notary Semnicien.

18. **1492.** Compilatio noua decretalium Gregorii pape noni. 271 számozatlan levél nagy ívrétben, színes initialekkel; szövege két hasábban nyomatott, körötte paviai Bernardus jegyzetei. E teljes, jól megőrizett és ódon kötésű mű colophonja ez: Celebratissimus presens ac insignis decretalium epistolarum codex una cum apparatu domini Bernardi (Bottoni*) non sine exacta diligentia vigilique studio. expensis Petri drach civis Spirensis est consummatus. Anno nostre salutis Millesimo quadringentesimononagesimo secundo. Kalendas vero V. Junias. (J. VIII. fek. 675).

19. **1493.** Lactantii Firmiani De diuinis institutionibus Libri septem. De Ira dei. — Ivrétű, címlap nélküli, ódon kötésű mű; levelei számozatlanok. — Col: Impressum Venetiis per Vincentium benalium. Anno incarnationis domini MCCCCLXXXXIII. Vigesimo secundo mensis Marcii. — Graesse: 15 ft. (G. IV. 490.)

20. **1493.** Hoc in uolumine haec continentur: M. Tulii Ciceronis Epistolarum familiarum libri sexdecim. stb. 234 római — közben nehány lapon arabs — számokkal számozott ívrétű levélen. Col: Impressum Venetiis per Bernardinum benalium. Anno dni MccccLXXXXIII. Die XXI. Maii. (C. I–VII. 52.)

21. **1493.** Register des Buchs der Croniken vnd geschichten mit figurē vnd pildnussen von anbeginn der welt bis auf dise vnnsere Zeit. 286 nagy ívrétű számozott levél, fametszetekkel színes initialekkel, térképpel. — Col: Hie ist entlich beschlossen das buch der Croniken vnd gedechtnus wirdigern geschichtē vō anbegynn d werlt bis auf vnszere zeit vō hochgelehrtē mannē in latein mit groszem fleisz vnd rechtfertigung versammelt. vnd durch Georgium alten deszmals losungschreiber zu Nürmberg ausz dēselben latein zu zeiten von maynung zu maynung vnnd

*) Későbbi jegyzet szerint.

beyweylen (nit on vrsach) auszugsweise in disz teutsch gebracht. vnnd darnach durch den erbern (ehrbaren) unnd achtpern (achtbaren) Anthonien koberger daselbst zu Nürmberg gedruckt. auf anregung vnd begern der erbern vnd weysen Sebalden schreyers vnd Sebastian kamermaisters burgere daselbst vnd auch mit anhangung Michael wolgemütz vnnd Wilhelm pleydenwurffs maler daselbst auch mitburger die diesz werck mit figuren wercklich geziert haben. Vollbracht am XXIII. tag des monats Decembris Nach der geburt Cristi vnszers haylands Mcccclxxxiii. iar. — Szép egykorú bőrkötésű sárgaréz-csatok- és sarkokkal ellátott ép könyv. — Pray csak latin kiadását említi az 1493. évből; Brunet és Graesse a németet is említik. 20—30 ft. (B. I—VII. 16.)

22. **1493.** Rationes breues magni rabi Samuelis iudei nati sed de iudaismo ad fidem catholicam conversi etc. 23 számozatlan levél kis negyedrétben. — Col : Opus istud a rabi Samuele positum contra iudeos Impressum est Colonie per Henricum Quentell. Anno incarnationis dni MccccXCIII. Brunet nem említi. Hozzá van kötve :

Oratio in funere Reuerendissimi domini dni Petri Cardinalis sancti sixti. Habita a reverendo patre dno Nicolao episcopo Modrusiensi 1475. Col : Impressum Paduae die penultima Augusti 1482. per matheum cerdonis. Brunet említi.

Végül :

Phalaeris latin leveleinek 1470—1498. közé eső római kiadása kisebb 4-r. 24 számozatlan levélen. — Mind a három mű: (Simk. C. VIII. 1444.)

23. **1494.** Johannes de Lapide. Resolutorium dubiorum circa celebrationem missarum occurrentium per venerabilem patrem dominum Johannem de lapide doctorem Theologum parisiensem etc. etc. 32 negyedrétű számozatlan levél. Nyomatott Straszburgban Flach Mártonnál 1494-ben.

24. **1495.** Ugyanannak 1495-ki kiadása czímképpel. Nyomatott Kölnben Quentell Henrik által 1495-ben. — Brunet egyet sem ismer, Graesse mindkettőt. (Simk. J. VI. 1051.)

25. **1498.** Latin biblia. Czímlapja hiányzik. 4-r., képekkel ellátott, gót betűkkel nyomatott mű, számozatlan lapokkal. Col :

Impressum venetijs per symonem dictus beuilaqua. 1498. (arabs számokkal) die octauo Maÿ. — Interpretationes nominum hebraicorum. Végűl a nyomdász czímere látható: kétágú fatörzsön álló madár, mindenik ágon függ egy pajzs, s ezek közepén egy-egy három ágú korona. A fatörzs körül futó szalagon a nyomdász neve : Bivilaqua Simon. Kötése egykorúnak látszik a nyomatással. — Graesse említi (Brunet nem) 36 fk. — (C. II. 58.)

26. **1498.** A czímlapon : Marci T. C. De natura Deorum. — Marci T. C. De diuinatione — Marci T. C. De legibus. — Marci T. C. De academia sua.

4-r számozatlan levelű nem egészen ép könyv; kötése régi, de itt-ott megrongált. Az első mű végén : Impressum Regii per me Bazalerium de Bazaleriis Bononiensis adhibita prouiribus sollertia et diligentia. Sub diuo ac Illustri principe . . Johanne secundo Bentiuolo Sfortia . . . . Anno M.cccc LXXXXVIII. A második mű végén ugyanazon nyomdász neve áll, évszámúl pedig 1499.

Harmadik mű nem a fentebb jelzett, hanem : De Fato. — Negyedik mű : De legibus. Ennek végén a fent kitett nyomdász és 1499. évszám. — Ötödik mű : M. Tv. Ci. ad Hortensium (zárszó nélkül). — Hatodik mű : De disciplina militari. Végén ugyanaz a nyomdász és évszám. — Hetedik mű : De finibus bonorum et malorum ad Brutum. (hiányos.) — Nyolczadik mű : Q. Cicero de petitione Consulatus ad M. Tullium fratrem liber primus. — Kilenczedik mű : M. T. Ciceronis De uniuersitate Liber Incipit. — Finis. Zárszó nélkül. — Sem Brunet, sem Graesse nem említi. (C. I—VII. 52. a.) Hrabovszky Dávid volt soproni tanár ajándéka.

27. **1507.** A cseh és morva atyafiak hitvallása cseh nyelven 1507. eredeti kiadás. — Végszava szerint ős Prága városának városházán erősíté meg ő felsége a király (II. Ulászló) Sz. János utáni napon 1507. — Hozzá van kötve : A waldensek védirata Ulászló királyhoz 1508. (cseh nyelven.) (F. VII. h. 207.)

28. **150?** De conformitate vite beati Francisci ad vitam Dni Jesu redemptoris notri editum a . . . fratre Bartolomeo de Pisis . . . Anno domini 1385. — 229 számozott levél ívrétben, hely s idő megjelölése nélkül.

29. **1510.** Ugyanazon mű 256 ívrétű számozott levélen. — Col : Impressum Mediolani per Gotardum Ponticum : cuius Officina libraria est apud templum Sancti Satiri. Anno Domini MCCCCCX. Die XVIII. Mensis Septembris. — Brunet ezt jegyzi meg e műről : Édition originale, très rare, d'un livre, que les absurdités, qu'il contient, ont rendu célèbre. 450 fk. (Simk. F. X. h. 1325.)

30. **1512.** Trittenhem (Trithemius) Johannes De scriptoribus ecclesiasticis . . . Venumdatur Parrhisi A magistro Bertholdo Rembolt. (vbi impressus est) Et a Joanne paruo etc. 220. 4-r. számozott levél. — Végűl Parisiis Anno domini MDXII. Ritka kiadás. — Brunet nem említi. — (Simk. C. II. 1660.)

31. **1515.** Jornandes de rebus Gothorum és Paulus Diaconus Forojuliensis de gestis Langobardorum.

Címkép, 4 fol. levél bevezetés; 20 levél a góthok története, 1 levél : Chuonradi Peutinger Augustani : De inclinatione Romani imperii etc. . . epitome; 42 levélen Warnefrid (Diaconus) Pál a longobardok története. Egészen ép példány; a lapok számozatlanok. — Col : Impressi sunt hij libri.... solerti opera Joannis Miller. Anno natiuitate Domini Millesimo Quingentesimo quintodecimo. Die vero Vicesima prima mensis Martij. — Pray szerint igen ritka könyv. Brunet is említi. 20 fk. (B. I—VII. 28.)

32. **1517.** Werbewtz Stephanus Decretum tripartitum Juris consuetudinarii inclyti regni Hungariae. — A címlap és a prologus 20 lapja hiányzik. 283 számozott 4-r. lap. Verbőczy ismeretes könyvének első kiadása. — Col : Impressum Viennae Austriae per Joannem Singrenium. Anno domini M.D.XVII. Octavo die Maii. — Kötése uj. Pray ismeri e kiadást, Brunet nem. (D. I. 191.)

33. **1519.** Die geuerlicheiten vnd eins teils der geschichten des löblichen streitbaren vnd hochberümbten helds vnd Ritters Tewrdañnckhs. — Col : Gedruckt in der Kayserlichen Stat Augspurg durch den Ältern Hansen Schönsperger im Jar Tausentfünffhundert vnd im Neüntzehenden. Ezen I. Miksa császár tervezte saját kalandjait tartalmazó allegoriai költeményt Pfintzing Menyhért császári titkár készítette s kinyomatta 1517-

ben Nürnbergben (évszám nélkül) pergamenen, ívrétben, 118 gondosan készített fametszettel és igen díszes betűkkel. Az 1519-ki 2-ik kiadás csak lenyomata az elsőnek papirosra ugyanazon képekkel és betűkkel. A 2-dik kiadás példányai is, a milyen a miénk, a ritka könyvek közé soroltatik méltán. 60—200 fk. A négy ujnyi vastag kötet (281 ívrétű levél) kötése régi, még pedig fehér bőrrel bevont fatábla s egészen ép. — Brunet és Vogt említik. — (C. X. 527.)

34. **1520—24.** Különféle vallásos tartalmú iratok gyűjteménye cseh nyelven, melyek a huszíták számára írattak, u. m. A mi atyánk magyarázata, a sz. háromságról stb. Szerzőjök: Paulus Oliuecensis. 4-r. számozatlan levelű kopott könyv. (I. VIII. e. 433.)

35. **1522.** Das Newe Testament Deutzsch. Vuittemberg. — 94 kis ívrétű számozott levél; fametszetű képekkel ellátott ép mű; az uj szövetség 2-dik kiadása Luther fordításában. Col: Gedruckt zu Wittenberg durch Melchior Lotther yhm tausent funffhundert zwey vnnd zwentzigsten Jar. (Simk. A. III. 289.)

36. **1522.** Ugyanazon mű más fametszetekkel col. és év nélkül.

Brunet szerint ez Luther fordításának első kiadása s 1522 septemberben nyomatott, a fenntebbi pedig ugyanazon évben de csak deczember havában ugyanott. (Simk. B. X. e. 291.)

37. **1522.** Eyn vrteyl der Theologen zu Parisz über die lere Doctor Luthers. 16 levél 4-r. — Ein gegen vrteyl Doctor Luthers 4 levél. — Schützrede Philippi Melanchthon wider dasselb Parisisch vrteyl für D. Luther. 14 levél. — Col.: Wittembergk. Gedruckt im XXII. iar. (Simk. C. I. 1825.)

38. **1525.** Das dritte teyl des Allten Testaments. Der Psalter von neüwem durch D. Martin Luther geendert vnd gebessert. Gedruckt zu Straszburg M. V^{c} XXV. 88 kis ívrétű számozott levél. — Col.: Gedruckt zu Straszburg bey Johannen Knoblouch. Am Eylfften tag des Mertzen. Nach Christi geburt. M. D. XXV.

Mielőtt Luther a biblia fordításával teljesen elkészült, kikinyomatta annak egyes elkészített részeit. S e kiadás harma-

dik részét bírja könytárunk is az említett könyvben. Graesse. (A. V. 6.)

39. **1525—29.** Német biblia 6 részben. 4-r. I-ső rész: Mózes 5 könyve. 112 számozott levél. Az elején hiányzik 6 levél. — II. rész. Das Ander teyl des Alten Testaments. Jozsué-től — Eszter könyvéig. 147 számozott levél. Getruckt zu Zürich Christophorum Froschouwer. Im Jar Als man zallt M.D.XXV. — III. rész. Jóbtól—Énekek énekéig. 67 levél. Getruckt etc. — IV. rész. A próféták (vsz Ebraischer spraach, mitt gutenn trüwenn vnd hohem flysz durch die Predicanten zu Zürich, in Tütsch vertolmätschet. 127 levél. Getruckt etc. . . . im jar so man zalt M.D.XXIX. — Következnek a rész megjelölése nélkül az ugyn. apokryphok. — Nüwlich widerumb durch Leo Jud Vertütschet. 106 szott levél. — Col.: Ennd diser bücher . . . Getruckt zu Zürich im gnant Barfüsser Kloster durch Chr. F. . . . M.D.XXIX. Hátsó lapján a nyomdász czímere: Szalaggal körülövezett élőfa, melyre békák (Froschauer) igyekeznek felmászni; a szalagon a nyomdász neve s lakhelye. — Az uj szövetség czímlapja hiányzik s végűl is nehány levél. 161 levél. — E kiadás arról nevezetes, hogy Zwingli közbenjárására készült s az első a Helvétiában megjelent német bibliák közt. — Graesse említi. (A. VII. 23.)

40. 1526. Luther M. Vier trostliche Psalmen An die Königyn zu Hungern ausgelegt durch Martinum Luther. Wittemberg 1526. 56 kis 8-r. levél. Bevezetésül találjuk Luthernek vigasztaló levelét Mária özvegy királynéhez, mely 1526. decz. 1. kelt. (Simk. H. I. 1139.)

41. **1526.** Das nüw Testamēt kurtz vnd grüntlich in ein ordnung vnd text, die vier Euangelisten, mit schönen figuren durch ausz gefürt . . in der keiserlichen stat speier volendet durch Jacobum Beringer Leuiten. In dem iar desz heiligen reichtags 1526. — 227 kis ívrétű, számozott levél. — Col.: Vnd ist disz buch gedruckt in herr Jacob Beringers kosten, zu Straszburg von Johannis Grienigern vff den Christabent an dem M.D. vnd XXVII. Jar. — Teljes ép példány. (A V. 6.)

42. **1527.** Das dise wort Christi (Das ist meyn leib etc.) noch fest stehen wydder dÿe Schwermergeister. Mart. Luther zu

Wittemberg. — Az urvacsoráról szóló tan feletti vita alkalmából keletkezett vita iratok Luther-, Zwingli- s Karlstadt-tól első kiadásban. — (Simk. C. I. 1122.)

43. **1527.** B. Vincentius. Prophetie Danielis tres horribiles de casu videlicet et ruina vite spiritualis. De lapsu ecclesiastice dignitatis etc. — 20 nyolczadrétű lap czímképpel. — Col. : Cracovie per Florianum Unglerium. Anno Dmni 1527. (Simk. H. I. 1843.)

44. **1527.** Eyn sendbrieff wie eyner so in der Türckei wont seinem freundt in Deutschelandt geschrieben vnd angezeygt, was das Türckisch Regiment vn wesen sei. — Auch wie denn der Türck es mit den landen so er erőbert, zu halten pflegt, gar nüczlich in diser zeit zu wissen. M.D.XXVII. Végűl : Datum Andernopel am ersten tag des monats Jenners. Im M.D.XXVII. — 6 negyedrétű levél a nyomatás idejének s helyének megjelölése nélkül. A kiállításból következtetve nem sokkal később nyomatott, mint íratott. Brunet nem említi. (Simk. Z. IV. h. 1062.)

45. **1529—30.** Német biblia, kis ívrétben számos színezett képpel; czímlapja hiányzik. Áll 6 részből, s ezek 107., 154., 128., 69., 106. és 154. számozott levélből. A 3. rész élén a czím alatt áll : Gedruckt zu Durlach im Jar M.D.XXIX. A 4. rész végén e colophon áll : Gedruckt zu Durlach durch Veltin Kobian, ausz verlegung Wolff Köpffels, burgers zu Strassburg, jm jar da man zalt M.D.XXX. — E bibliát nem csak azért vettem fel e sorba, mivel sem Graesse, sem Brunet nem ismerte, hanem és főkép azért, mivel Fábri István volt lyc. tanár és könyvtárőr sajátkezű jegyzete szerint a Pozsonyban fennállott és 1785. decz. 12-kén feloszlatott szabad kőművesek páholyának birtoka volt s 1806. okt. 1. oly kikötéssel adatott át az akkori könyvtárnoknak, hogy ily páholy ujra alakulásának esetére azt ennek kiadni ne vonakodjék.

46. **1529.** Biblia beyder Allt vnd Newen Testaments. Teutsch. Kis ívrétben. Az ó szövetség 287 levél, az uj 76 levél. Csinos kis gót betűkkel s fametszetekkel ellátott teljes és ép példány, díszes egykorú kötéssel. — Col. : Getruckt inn der Keyserlichen freistatt Wormbs bei Peter Schöfern im jar nach

der geburt vnsers Herren M.D.XXIX. — Ezen u. n. wormsi biblia fordítását némelyek Kauz Jakabnak, mások Hetzer Lajos és Denck János anabaptistáknak tulajdonítják. Brunet és Graesse említik. (12 tallér.) (C. V. 73.)

47. **1531.** Confessio fidei exhibita inuictiss. Imp. Carolo V. Caesari Aug. in Comicijs Augustae Anno M.D.XXX. Addita est Apologia Confessionis. Beide Deudsch vnd Latinisch. Witebergae. 4-r. 26 számozatlan levél. — Apologia Confessionis 143 sztlan levél. Col.: Impressum per Georgium Rhau. M.D.XXXI. Simkó sajátkezű jegyzetével: Editio princeps cura Melanchthonis. Graesse szerint az első hitelesített (autorisée) latin kiadás. ($2^1/_2$ tallér) (Simk. C. I. 347.)

48. **1531.** Confessio odder Bekantnus des Glaubens etlicher Fürsten vnd Stedte: Vberantwort Keiserlicher Maiestat: zu Augspurg. Anno M.D.XXX. — Apologia der Confessio. 34 számozatlan levél. 4-r. — Apologia der Confession aus dem Latin verdeudschet durch Justum Jonam. Wittemberg. 216 számozatlan levél. Col.: Gedruckt zu Wittemberg durch Georgen Rhaw. Anno M.D.XXXI. — Az ágostai hitv. első hitelesített német kiadása, Graesse szerint. (12 ft.*) (Simk. C. I. 352.)

49. **1533.** Szent Pál Levelei. Fordította Komjáti Benedek. (Sándor könyv. háza) Címlapja hiányzik. 8-r. számozatlan levelek. — Col.: Az Ewrẅk myndenhato istennek, és ammy megh vaalto Jesus Christusunknak diczeretere es tiztesseegere Ez sent Pal Epistolay magyarsaganak vege lewt, senth Gergely Papa estyn, nagy Myse harangkor. Az Jesus Christus syleteseenek vtanna. Ezer ewtsazharmyncz keet estendőbe. — A nyomdász-ajánló levele végén, mely Perényi Gáborné sz. Frangepan Katalinnak szól, ezt mondja: Datum Cracouie ex officina nostra, Anno Domini Millesimo quingentesimo trigesimo tertio. Mense Februario. Régi kopott boritékának belső lapján áll egy magyar imádság; Lichner szerint a legrégibb magyar írás, mely könyvtárunkban található: Ewrewk mendenhatho wr ÿsten, kÿ mÿnden setethsegnek wagÿh kegyes megh wÿlagosythoÿa (vi)lagosseth meg Az en zywemnek (se)tethsegeth, hogÿh az te zenth ÿge(det)

*) L. Weber krit. Geschichte der augsb. Confession. II. 20. l.

(hal)lgassam, Az te zenth felsse(ged) newe dÿttseretÿrhe, Athyam ..... kÿ enghemeth A te artatlan halaloddal megh walthothal Az mÿ wrw(n) xps iesws erth Am. (A. k. k.)

50. **1534.** Biblia, das ist, die gantze Heilige Schrifft Deudsch. Mart. Luth. Wittemberg. Begnadet mit kürfürstlicher zu Sachsen freiheit. Gedruckt durch Hans Lufft M.D.XXXIIII. — 133. 212. és 85 ívrétű számozott levél. Ezen 1534-ki szép fametszetekkel ékesített biblia az első teljes kiadás Luther fordítása szerint és közönségesen „Wartburgbibel" név alatt ismeretes. A mi példányunk azonban fájdalom csonka; csak a 3 első rész (összesen 430 levél) van meg egy kötetben, míg a többi 4 rész (Graesse szerint 479 levél) hiányzik. (A. V. 174.)

51. **1537.** Bibel Alt vnd new Testament, nach dem Text in der hailigen kirchen gebraucht, durch doctor Johan Ecken, mit fleisz, auf hohteutsch, verdolmetscht. Mit Römi. Künig. Mai. gnad vnd Freihait. M.D.XXXVII. Kis ívrét. 282., 216. és 129. számozott levél. — Col.: Lob, ehr, kraft etc... Säligklich geendt durch Görg krapffen Buchfierers von Ingolsdtat Kosten vnd verlegung. Als kaiser Carle der V. von Oesterreich etc... regiert. Anno M.D.XXXVII. Im andern tag Junij. — Dr. Eck, Luther leghevesebb ellensége által készített fordításának első kiadása. (Simk. B. XI. h. 106.)

52. **1538.** Latin, olasz, franczia, cseh, magyar német szókönyv. Czímlapja hiányzik; Márki kalauzában igy adja czimét: Nomenclatura sex lingvarum: latinae, italicae, gallicae, bohemicae, ungaricae et germanicae. Készítette az 1531-ben Nürnbergben megjelent „Vocabularius quinque lingvarum" nyomán Pesti Gábor (fejérvári kanonok). Magyar bevezetése igy kezdődik: Haznalatos vocabularius azoknak a kÿk keuannak oskolaba iarasnekÿl ertenÿ es Oluasnÿ | Olaszul | Franczuzul | Chehÿl | Magÿarul | es Nemetÿl annak felette deÿakulÿs | mert ez kewnÿbe meÿnden igek neuek es bezedek mellÿek kÿlemb kÿlemb modon meg mondathatnak | megwannak. — Kis nyolczadrétű 113 számozatlan levelű elől kissé megrongált, de végül ép példány; e mű két könyvből áll: az első 55 fejezetre, a 2-dik 9 f.-re oszlik. Az egyes fejezetek tartalmát külön jegyzék mutatja. — Col.: Impressum Viennae

Austriae per Joannem Singrenium. 1538. Sem Brunet, sem Graesse nem említi. A Fraknói által a szathmári püspök könyvtárának ritka könyvei közt említett Nomenclatura ezen elsőnek, későbbi még pedig negyedik kiadása. (C. II. d. 1.)

53. **1541.** Biblia: das ist: Die gantze Heilige Schrifft: Deudsch Auffs new zugericht. D. Mart. Luth. — Gedrückt zu Wittemberg durch Hans Lufft. M.D.XLI. — 350 és 410 számozott levél ívrétben fametszetekkel; különben teljes példány, csak az utolsó három lap van írással pótolva. — Ezen 1541. kiadás becses voltát az képezi, hogy ez volt az utolsó, melyet Luther 1546-ban bekövetkezett halála előtt gondos átnézés után személyesen eszközölt. A mi példányunk pedig minden egyéb e kiadásbeli példányoknál is sokszorta becsesebb — könyvtárunk legértékesebb nyomtatványa — mivel a nagy reformator sajátja volt. Bizonyítja ezt nemcsak Luther sajátkezű írása, hanem egy másik egykorú jegyzet is. Luther ezeket írta a címlap előtti lapra: Ps. (Psalm) 119. Dein wort ist meines Fusses Leüchte | Vnd ein Liecht auff meinem Wege. Kissé alább: Wer auch ein ander Liecht sucht, denn Gottes wort | Der findet gewis eitel yrrwische — bei welchen | viel ferlicher gehen ist, vorder ÿnn der finsternis | selbs. Denn solch falsch liecht ist zweÿfeltig | finsternis, weil es nicht allein yrre füret, ynn | der finsternis sondern lesst sich kein Liecht | weisen. Vnd wil selbst Liecht sein. Darümb | ist seiner finsternis nicht zü helffen. Viel | besser ists schlecht finster sein. da kan man doch | helffen vnd züm liecht weisen. | Martinus Luther D(octor) | 1543. — Ugyanezen lapon fenn e sorok olvashatók: Dises Hirunten, Ist durch Weillend, Herrn Doktorn Martin Luther, Hansen Fuxen, der zeit (egy sor rasura) zu Wittemberg, der zwie Hern Doktorn seine Kinder, auch Lateinisch vnd Deudsch Schreiben, Gelert hat mit Ayner (eigener) Hand, zu Ehren Geschriben vnd geschenkht worden, Imb Jar, wie vntenstet. Anno 1.5.43. —

Hogy több olyan biblia is van, mely Luther sajátkezű írásával dicsekedhetik, az onnan ered, hogy Luther ismerősei közől többen, fejedelmek, papok, tanárok stb. közvetlenül nála rendelték meg s általa küldették meg magoknak a szent írás

egy-egy példányát; az ilyen példányba azután megfelelő emlék-sorokat írt a nagy reformator az illető megrendelőnek természetesen nagy és örvendetes meglepetésére. Graesse szerint az ily példányokat 900—2000 fton vásárolják. (B. III. 177.)

54. **1541.** Biblia. das ist. die gantze Heilige Schrifft. Deudsch. Auffs New zugericht D. Mart. Luther. Gedruckt zu Leipzig durch Nicolaum Wolrab. M.D.XLI. — 126., 169., 88., 157., 95., 191. számozott lap, ívrétben. Szövegét illetőleg csak lenyomata a wittembergi ugyanazon évi kiadásnak; számos ügyesen színezett képei azonban díszesebbek s néha elfoglalják az egész lapot. — Teljes példány, melynek csak czímlapja romlott meg felerészben; régi, aranymetszetű bőrkötés. Graesse. (10 ft.) (A. IV. 176.)

55. **1543.** Gründliche vnd warhafftige Anzeygung, wie das Königlich Schlosz Gran, in Hungern, von den Türcken belegert, beschossen, vnd eingenomen ist 1543. — Esztergom fametszetű képével ellátott 4 levélből álló ujságlap 4-r.-ben. A nyomatás helye nincs megjelölve. — Nem található sem Graesse, sem Brunet művében. (E. 273.)

56. **1545.** Biblia : Dat ys De gantze Hillige Schrifft. Vordudtschet dorch D. Marti. Luth. vth der lesten Correctur mercklick verbetert, vnde mit grotem vlyte corrigert. Gedruckt tho Magdeborch, dorch Hans Walther. M.D.XLV. — 764 ívrétű számozott levél, képekkel s magyarázatokkal ellátva. Alsó szász tájszólásban kiadott sz. írás. Graesse : 2—3 ft. (B. X. h. 257.)

57. **1550.** Die eroberung der Stat Affrica, (Almahadia, erődített város Tunis keleti oldalán) sambt den Obersten der Hauptleut, auch anderen treffenlichen vnd namhafftigen Personen, Auch die onzal der todten vnd verwundten bey der seyten, Vnd wie sich die handlung nach einander begeben hat, sambt der Resolution, was das keyserlich Heer thun solt. Beschehen im September Anno M.D.L. Gedruckt zu Wienn in Osterreych durch Egidium Adler. A második lapon : Zeytung, wie Affrica die Stat in Affrica erobert worden. — 4 negyedrétű levélre terjedő levélforma tudósítás, melyben a névtelen szerző egy előbb küldött levélre hivatkozik. Végül : Datum in Affrica den 13. tag des

Monats Septembris, 1550. Nincs említve sem Graesse, sem Brunet-ben. (E. 273.)

58. **1553.** Hans Sachs Vrsprung des Behemischen Landes, vnd Königreychs. (versben 6 lapon 4-r.)

Contrafaction Theseus des Türckischen Kaysers im, 1526. versben 5 negyedrétű lapon. — Ein Tyrannische that des Türcken, wie er sechshundert gefangne Knecht elendigklich hat lassen nider hawen, auch die Küngin ins ellendt verschickt im M.D.XXXXI. jar. (versben $4^1/_2$ lapon.) Col : Gedruckt zu Nüremberg, durch Georg Merckel. Wonhafft auff dem newen baw, bey der Kalckhütten 1553. — Az utolsó elbeszélő költeményben előadottak színhelye Buda; a czímben is említett királyné Zápolya János özvegye Izabella. — Sem Graesse, sem Brunet nem említi e nyomtatványokat. (E. 273.)

59. **1559.** Franck Sebastian. Das Verbicthschiert mit sieben Sigeln verschlossen Buch, das recht niemandt auffthun, verstehen oder läsen kan, dann das Lamb etc. etc. von Seb. Francken fürgestelt. Czímképpel s veres festékkel nyomatott czímlappal. 406 számozott ívrétű levél; teljes s ép példány. — Col : Deo soli gloria. Getruckt zu Pfortzheÿm bei Georg Raben, M.D.LIX. — Brunet nem említi; Graesse említi. 5 ft. (F. I. 174.)

60. **1561.** Písně Duchowné Ewanjelistské, Opet znowu prehlédnuté, zprawené a shromaždené : Y také mnohé w nowě, složené, z gruntu a zakladu pisem Svatých. Léta paně 1561. Cseh, morva atyafiak énekgyűjteménye, szerkeszté Aujezdÿ Sándor s nyomatá Zorki gróf Lukács (Lukaš Hrabě z Zorky) samotulai várában (w Šamotulách). (M.X. e. 174.)

61. **1574.** Kultsár György : Postilla, azaz Evangeliomoknac, mellieket esztendő által a keresztyénec gyöleközetibe szoktac oluasni es hirdetni, Praedicatio szerint valo Magyarazattia, az Régi es Mostani szēt irásbeli Doktoroknac irásokból irattatott az Kultsár György, Also Lynduai Praedicator által 1574 esztendóben. 4-r. 561 számozott levél; teljes jól megőrzött példány. — Col : Also Lyndvan. Nyomtatot Rodolphus Hoffhalter által. 1574. (O. IX. e. 568.)

62. **1574.** Uy Testamentum Magar ńelueń, mellet az görög es Diák ńelvből uijonnan fordijtánk, az Magar nipnek keresztén hütben való ippůlisire. Erdőssy (Sylvester) János 1541-ki fordításának ujabb kiadása. — 302 számozott levél 4-r.; czímlapja valamint a hozzácsatolt magyarázatok egy része hiányzik. — Nyomatta Stainhofer Gáspár Bécsben 1574. — Brunet s Graesse, sem ezt, sem általában a magyar műveket nehány bibliát kivéve nem említik. (A. II. e. 322.)

63. **1577.** Telegdi Miklós Az, Evangeliomoknac, mellyeket vasarnapokon, es egyeb innepeken esztendoe altal, az Anyaszentegyhazba oluasni es predicalni szoktanac, magyarazattyanac elseo resze. Iratot Telegdi Miklostol esztergomi praepostol. Bechbe Apffi Mihaly nyomtatta, az felseges Romai Chaszarnac kegyelmes engedelméből MDLXXVII. esztendoebe. — 613 negyedrétű számozott lap; kissé megrongált, de teljes példány; kötése régi és nagyon kopott. (P. IX. h. 1138.)

64. **1578.** Beschreibung des Letsten Vngerischen Zugs oder Kriegs, so im jhar M.D.L.XV. vnd M.D.L.XVI.... Maximilian der Ander Römischer Keyser etc... wider den Sultan Solyman geführet... 126 számozott 4-r. lap. Getruckt zu Basel durch Seb. Henrichpetri, Anno M.D.L.XXVIII. Szolyman, Miksa császár és király, a császári tábor, Gyula, Tokay városok és Szigeth várának képeivel és rajzaival. — Sem Brunet sem Graesse nem említi. (B. X. 1.)

65. **1582.** Külömbb külömbbféle Énekek három rendbe. Irta Bornemisza Péter (Sándor könyvesháza szerint). Czímlapja hiányzik. 334 negyedrétű számozott levél registrommal. — Col: Nyomtatot Detrekő Varaba, szent Juan hauanac XXIIII. napian: Enyi eztendőben. M.D.LXXXII. Kiböl diczertessec az vvr Istennec Neue Amen. (A. k. k.)

66. **1583.** Lanndhanduest des löblichen Hertzogthumbs Steyer, darinnen Keyserliche, Königliche, vnd Landtsfürstliche Freyhaiten etc... begriffen. Anno M.D.LXXXIII. — 67 ívrétű számozott levél. — Gedruckt zu Augspurg, durch Michael Manger. — Hozzá van kötve: 1. Ainer Ersamen Landschafft des Löblichen Fürstenthumbs Steyr, New verfaste Reformation, des

Landts vnd Hofrechts daselbst, Im M.D.LXXXIII. Jar auffgericht. 44 ívrétű levél számozva. Col : Getruckt etc. mint fentebb. — 2. Des Löblichen Fürstenthumbs Steyer Landt vnd Peindlich Gerichts Ordnung, Im M.D.LXXIIII. Jar verpessert etc. 57 ívrétű számozott levél. Col : mint fentebb. — 3. Römischer Keyserlicher auch zu Hungern vnd Behaim, Königlicher Mayestat etc. . . Confirmation vnd bestettung des Fürstenthumbs Steyr Perckrechts Büchel. M.D.LXXXIII. — 6 számozatlan ívrétű levél. Ezen okmánya I. Ferdinánd királyunk adta ki 1543-ban (D. I—II. f. 143.)

67. **1584.** Bornemisza Peter Predicatioc, Egész Esztendő által minden Vasárnapra rendeltetet Euangeliomból, iratot Bornemisza Peter altal. Nyomtattatot Detrekőbe 1584. — 723 ívrétű számozott levél; hiányzik elől 8, hátul 9 levél. — Col : Ennec nyomtatása kezdetet Detrekő Várába : Vegeztetet Rárbokon hozza tartozo faluba. XXV. Martii, kin az Vr Christus Fogantatása predikáltatik. MDLXXXIIII. Régi fekete bőrkötés. (N. VI. 129.)

68. **1584.** Ugyanazon műnek egy 182 levélből álló, elől teljes, de hátúl hiányos része is megvan a Gyarmati Balassa Istuannac szóló ajánló levéllel együtt. (N. VI. 130.)

69. **1584.** Beythe Istuan. Az zentök fő innepii röl valo evangeliomok, magyarazattyokkal özue, eztendő altal, az zegeny egyigyő Köröztyenöknek értelmére, iratot Beythe Istuan Praedicator altal. Nyomtatot Manlius Janos altal, Nimöt Vÿ Várat. M.D.LXXXIV. 108 negyedrétű számozott levelű ép példány. — Col : Nyomtatot Nimöt Uy Varatt, kis azzony havanak elsö napyan 1584 eztendöben. Az Nagysagos Batthyani Boltisar Vrnak Segödelméuel, a kinek adgyon zantalan iokat érte az Mennyeÿ Vr Isten Manlivs Janos altal. (P. IX. h. 567.)

70. **1584.** Beythe Istuan. Eztendő altal valo vasarnapi Epistolák Magyarazattyokkal özue irattanak B. J. Praedicator altal. Nyomtatta Nymöt Vÿ Várat, Manlius Janos Karachon honak 20. napyan 1584. -- 240 számozott levél 4-r.-ben. (P. IX. h. 567.)

71. **1584.** Beythe Istuan. Fö innepnapocra valo epistolak magyarazatij, eztendö altal, irattanak B. J. Praedicator altal. — Nyomtatot Nymöt Vÿ Varat, Manlius Janos altal, Karachon honak 17. napyan M.D.LXXXIV. — 4-r. számozott levelű, de hátul csonka könyv. — (P. IX. h. 567.)

72. **1584.** Beythe Istvan. Eztendő altal valo vasarnapi Euangeliomok Magyarazattyokkal özue irattanak B. J. Praedicator altal. Nyomtatta Nymöt Vÿ Várat Manlius Janos. — 311 negyedrétű számozott levél. Elől hiányos példány. (P. IX. h. 567.)

73. **1590.** Biblia azaz Istennec ó es wy Testamentumanac prophétác es apostoloc által megiratott szent könyvei. Magyar nyelwre fordittatott egészben és wijonnan, Az Istennec Magyar országban való Anya szent Egyházanac épülésére (Károly Gáspár által). Visolban MDXC. Két kötetben. Ivrétű, 686 és 236 számozott levelű, itt-ott kissé megrongált példány. Kötése a XVIII. századból való. — Col : Visolban kezdettetett böyt elő szombaton, azaz, 18. napián Böyt elö hauánac 1589 esztendöben. Es elvégeztetett Istennec kegyelmességéből, 20. napián szent Jacab hauának, Christus Wrunc születése után ennyi esztendőben 1590. Kiből diczértessec az Wrnac áldandó szent Neue, mind öröckön öröcké, Amen. Mantskovit Balint Nyomtatása által. — A szent irás ezen első teljes magyar kiadását mégis említi Brunet és Graesse is. (C. IV. 35.)

74. **1597.** Sovari Soos Christoff. Postilla az az Epistolaknak, mellyek eztendő altal minden vasarnap és fösö Innepeken, az Kereztiének gyüleközetiben szoktanak oluastatni, Praedikátiók szerint röuid magyarázatia : Irattatot Sovari Soos Christoff által. Bartfan. — 504 számozott 4-r. lap; teljes példány. (P. III. 569.)

75. **1597.** Kulczar György. Postilla azaz Evangeliomoknak, mellyeket eztendő altal a kereztiének gyüleközetibe szoktac oluasni es hirdetni, Praedikátio szerint való magyarázattia stb.... irattatot az Kulczar György, Also Lynduai Praedikátor által. — Bartphan Nyomtattatot, Dauid Guttgesell által Christus

Wrunk szwletése vtán 1597. eztendőben. A „Banffy Miklós"-nak szóló ajánló levél 1574-ben kelt. — 3 ujnyi vastag számozatlan levelű, ép példány. (P. III. 569.)

76. **1598.** Ambrosii Calepini Dictionarivm vndecim lingvarvm. fol. — Respondent autem latinis vocabulis Hebraica, Graeca, Gallica, Italica, Germanica, Belgica, Hispanica, Polonica, Vngarica, angelica. — Basileae per Sebastianvm Henricpetri: Anno salvtis nostrae recuperatae M.D.XCIIX. Mense Septembri. — Ugyanezen műnek 1568-ki kiadása is megvan, de ez csak 5 nyelven (u. m. görög, olasz, franczia, spanyol és német) adja a latin szók jelentését. — Sem Brunet, sem Graesse nem említi ezen 1598-ki kiadást. (C. II. d. 32.)

77. **1626.** Szent Biblia Az Egész Keresztyénségben bévoett régi deák boetueboel Magyarra forditotta A Jésus alatt vitézkedő Társaságbeli Nagy Szombati Káldi György pap. Nyomtatta Béchben a koloniai udvarban Formika Máté M.DCXXVI. — Kis ívrétű alak 1176 számozott lap. — A bibliára való lajstrom. — Oktató intés 44 lap. — A nyomtatásban esett fogyatkozásokról. — Teljes és ép példány. — Graesse, Brunet és Pray említik. (B. II. 130.)

78. **1640.** Domus domini renovata, Sanctae trinitati dedicata, et Evangelicorum more inaugurata Posonii Hungarorum! Das Preszburgische Gotteshausz der Evangelischen Teutschen Kirchen vnd Gemein daselbst etc. . . Im Jahr M.DC.XL. — 45 negyedrétű lapra terjedő leirása az 1636-ban*) megkezdett és 1638-ban befejezett evang. templom (a mostani jezsuita templom) felszentelésének. — Hozzá van kötve: Sermo dedicationis, An vnd Einzugs Predigt in dem ernewerten Hause Gottes, der Evang. Kirchen, zu Pressburg. Gehalten von M. Josua Wegelin, derselben Kirchen damals Pfarrern etc. Gedruckt im Jahr M.DC.XL. 4-r. 61 lap. — A pozsonyi evang. egyház történetére nézve fontos művecskék. — (A. k. k.)

79. **1655.** Apáczai Csere János Magyar Encyclopaediája. Czímlapja hiányzik. Czíme Sándor szerint: Magyar Encyclopaedia,

*) l. Lichner P. Joh. Pogner's Verzeichniss etc.

azaz : Minden igaz és hasznos Böltsességnek szép rendbe foglalása 1653-ban. Az előszó után azonban az első lapon ily czím áll : Magyar Encyclopaedia. Avagy Minden eddig feltalált, igaz, és hasznos Böltsesegnek szep rendbe foglalása, es Magyar nyelven világra botsátása. — 12-r. 19 számozatlan levél. Praefatio ad lectorem. 412 számozott lapon a magy. encycl. Folytatólagosan számozott lapokon (413—484) Johannis Apatzai Oratio de studio sapientiae. Epistolae. Vége hiányzik. Az Oratio czímlapján találjuk a nyomatás idejét és helyét : Ultrajecti Ex Officinâ Joannis à Waesberge, Anno M.D.CLV. (A. k. k.)

80. **1671.** Auszführliche vnd Warhafftige Beschreibung Wie es mit denen Criminal-Processen, Vnd darauff erfölgten Executionen Wider die drey Graffen Frantzen Nadaszdi, Peter von Zrin, Vnd Frantz Christophen Frangepan, eigentlich hergangen. — Gedruckt zu Wienn in Oesterreich, bey Matthaeo Cosmerovio, Röm. Kayserl. Mayestätt Hoff-Buchdruckern. Im Jahr 1671. — folio. 99 későbben írással számozott lap, 12 ábrával és ezeknek rövid magyarázatával. — E művet Graesse szerint, megjelenésekor s később is a legnagyobb szigorral tiltották volt. (4 ft.) (B. VIII. f. 23. a.)

81. **1673.** Preszburger Kirchen- und Schul-Verlust, das ist Warheits-gegründete Anzeig, wie und auff was Weise zu Preszburg, in der Nider-Ungrischen Haupt-Stadt, einer daselbst sich befindenden Unkatholischen Gemeinde, anfangs Kirchen- und Schul-Possess disputirlich gemacht, und endlich nach mehr als halbjähriger Action, mit gewehrter Hand ab- und eingenommen worden, Männiglich zu beständiger Nachricht vnd warhafften Unterricht, in offentlichen Druck gegeben von Reinmundo Rimando.*) Im Jahr 1673. — 4-r. 224 lap, czímképpel, melyen a protestansok akkori két temploma (jezsuita és orsolya-templom) és iskola-épülete (reáliskola a jezs.-templom mellett) is látható. — Egyháztörténelmi tekintetben becses mű. (A. k. k.)

82. **1722.** Nova Posoniensia (Pozsonyi ujság). Anno Christi M.DCCXXII. die VII. Januar — XXIX. Julii. pag. 173—292.

*) Lichner szerint vagy : Reiser Antal, vagy : Moller Vilm. Dán.

4-r. — Ez volt az első magyarországi ujság; megjelent hetenként egy félíven, melyhez minden hónap elején egy félívnyi melléklet járult. Míg a főszámok Nápoly, Páris, Madrid, London stb. nevezetes városokból kapott rövid tudósításokat (eredetieket?) közöltek, addig a melléklet, (címe: Syllabus rerum memorabilium, quae mense . . . nuntiatae sunt) az egyes országokról szóló tudósításokat összefoglalja. Ebből a mellékletből tudjuk meg, hogy a Nova P. kiadója Royer János Pál polgár és nyomdász volt. Szerkesztő vagy levelező sehol sincs megnevezve. Azonban egy a boritékhez füzött lapon Istitoris Mossóczy Mihály († 1801) volt pozsonyi evang. magyar-tót lelkész sajátkezű jegyzetét találjuk, mely szerint a pozsonyi ev. főiskola tanárai alapították. „Auctores egregii huius vtilissimique instituti erant Docentes Scholae Aug. Confessionis Posoniensis. Sed Jesuitarum inuidia coacti sunt opus vixdum inchoatum deserere, hisque suis Antagonistis relinquere continuandum, quem tamen laborem paullo post et ipsi abruperunt, quia sine dubio euentus conatibus votisque non respondebat.“ E szerint Beer Frigyes Vilmos, Marth Mátyás és Bél Mátyás voltak e vállalat megindítói, kik ez időben működtek a pozsonyi egyház szolgálatában. Bél 1714—19 volt a főiskola igazgatója s azontúl haláláig német lelkész; Marth 1719—21 igazgató, azután szinte lelkész és Beer 1721-től fogva igazgató s később szinte ném. lelkész.

Ezen a pozs. lyceum XVIII. századbeli történetére érdekes művel befejezem a nyomtatványok sorozatát. A kéziratokról máskor.

Harmath Károly.

Igazgatói jelentés a tanintézet 187$^{7}/_{8}$ tanévi állásáról.

A. A főiskola kormánya.

1. A főiskola felügyelője nagyságos Mossóczy Lajos, kir. tanácsos úr.

2. Főiskolai tanács. Elnöke: Samarjay Károly; alelnök: Jeszenszky József; jegyző: Wágner Lajos. Választott tagok: Chalupka András, Csáder Gyula, Czilchert Károly, Falb Pál, Hacker Károly, Kesselbauer György, Pauschenwein András, Schulpe Emil, Tomka Kálmán, Zechmeister Gottlieb. Hivatali állásuknál fogva: Trsztyenszky Ferencz, Csecsetka Sámuel, Harmath Károly, Michaelis Vilmos.

B. Gymnasium.

I. Tanári személyzet.

1. Igazgató: *Csecsetka Sámuel.*

2. Tanárok:

Adamis Károly tanította a vallást a II. és III. osztályban, latint a III-ban, földrajzot s történelmet, magyar és német nyelvet a II. osztályban. Hetenkénti tanóra 17. — Osztályfőnök a III. osztályban.

Bothár Dániel tanította a mennyiségtant a II., III. és IV., természetrajzot a II., III., V. és VI. osztályban h. 18 órában.

Fuchs Albert tanította a mennyiségtant az V., VI., VII. és VIII. természettant a VII. és VIII. osztályban, h. 16 órában.

Góbi Imre tanította a történelmet s magyar nyelvet a VI., VII. és VIII. osztályban h. 16 órában. — Osztályfőnök a VIII. osztályban.

Harmath Károly tanította a latint a IV. és V. magyart a IV., és történelmet a III. osztályban h. 18 órában. — Osztályfőnök az V. osztályban.

Kámory Sámuel tanította a vallást az V. és latint a VI. osztályban h. 7 órában.

Lichner Pál tanította a latin és görög nyelvet a VII. és VIII. osztályban h. 18 órában.

Liska Sámuel tanította a vallást és a magyar s latin nyelvet az I. földrajzot, történelmet s vallástant a IV. s tót nyelvet a gymnasiumban h. 17 órában. — Oszályfőnök a IV. osztályban.

Michaelis Vilmos tanította a német nyelvet V., VI., VII., és VIII. s görög nyelvet az V. és VI. osztályban h. 17 órában. — Osztályfőnök a hatodik osztályban.

Schneller István tanította a logikát és lélektant a VII. és VIII. osztályban h. 4 órában. — Osztályfőnök a VII. osztályban.

Trsztyenszky Ferencz tanította a vallástant a VI., VII. és VIII. osztályban h. 6 órában.

Zorkóczy Sámuel tanította a latint a II., a mennyiségtant s állattant az I., természettant a III. és IV. s német nyelvet a III. osztályban h. 19 órában. — Osztályfőnök a II. osztályban.

Bószner János róm. kath. vallástanár.

Győrik Márton segédtanár, tanította a földrajzot s történelmet az I. és V., a magyar ny. az V. és III., német ny. a II. és IV. osztályban h. 15 órában. — Osztályfőnök az I. osztályban.

3. Melléktanítók:

König Hugo rajztanító, tanította a rajzolást, ábrázoló mértant és szépirást h. 16 órában.

Martinengo Nándor, tornatanító.

Christe Ch. V. franczia nyelvmester.

II. Tantárgyak és tankönyvek.

a) Kötelezett tantárgyak.

Első osztály.

Vallástan. hetenként 2 óra. Ószövetségi szakaszok olvasása és elbeszélése hit s erkölcstani fejtegetésekkel összekapcsolva. T. K.: Bibliai történetek, irta Pálffy József.

Latin nyelv h. 6 óra. Alaktan, rendes ragozás „verbum passivum"-ig, előljárók, nemi szabályok, szavak emlékelése, elemezés, megfelelő szó- s irásbeli fordítások. — T. K. Schulz-Kiss latin nyelvtana és gyakorlókönyve.

Magyar nyelv h. 2 óra. Alaktan szó és irásbeli gyakorlatokkal. Válogatott darabok értelmes olvasása, nyelvtani elemezése, fordítása s emlékelése. T. K. Sárospataki magyar nyelvtan és Dlhányi olvasókönyve.

Német nyelv h. 2 óra. Alaktan az előljárókig elméletileg és gyakorlatilag; költemények fordítása magyarra és emlékelése. T. K. Rassmann nyelvtana és Mager olvasókönyve, I. kötet.

Kezdőkkel a nyelvtanba való bevezetés. Költemények magyarázása, elemezése, fordítása és emlékelése. T. K. Gebaur Izor német nyelvtana és Mager olvasókönyve, I. k.

Földrajz h. 3 óra. A csillagászati, physikai és politikai földrajz alapvonásai. Az egyes földrészek és ezek termékeinek ismertetése. T. K. Fényes-Bellinger és Stieler térképei.

Számtan h. 2 óra. Számtani előfogalmak. Tizes számrendszer és ennek alapján a tizedes törtek ismertetése. Négy számmívelet egész számokkal, közönséges és tizedes törtekkel, fejbeli és irásbeli gyakorlatokkal egybekötve. Méterrendszer gyakorlati ismertetése.

Nézlettan h. 1 óra. Pontok, vonalok, vonalok mérése különös tekintettel a régi és uj hosszmértékre; szögek és háromszögek. T. K. Mocznik-Szász és Mocznik-Szabóky.

Természetrajz h. 2 óra. Első félévben: emlős állatok; második félévben: ízállatok. T. K. Dorner József állattan.

Szépirás h. 1 óra.

Második osztály.

Vallástan h. 2 óra. Újszövetségi válogatott szakaszok alapján hit és erkölcstani igazságok fejtegetve.

Latin nyelv h. 6 óra. Az alaktan befejezése mind rendes mind rendhagyó szókra nézve; a hajlíthatlan beszédrészek. Irásbeli gyakorlatok; szavak, mondatok, mesék emlékelése. T. K. Schulz-Kiss latin nyelvtana és gyakorlókönyve.

Magyar nyelv h. 2 óra. Az alaktan befejezése, elméletileg és gyakorlatilag; költemények fordítása németre és

emlékelése. T. K. Sárospataki m. nyelvtan és Dlhányi olvasókönyve.

Német nyelv h. 2 óra. Az alaktan befejezése, elméletileg s gyakorlatilag és a helyesirás főszabályai. — A többi úgy mint az első osztályban.

Földrajz első félévben 3 óra. Az európai államok s a többi világrészek nevezetesebb államainak leirása. T. K. Batizfalvi földrajza és Stieler atlasza.

Történelem a nyári félévben h. 3 óra. Ókori történelem életirati vázlatokban. T. K. Zsilinszky M. vezérfonala és König v. Putzger tört. atlasza.

Mennyiségtan h. 3 óra. A 4 első művelet tizedes törtekkel s többnevű számokkal. Rövidített szorzás és osztás. Mértani viszonyok és aránylatok. Három-, négy- és sokszögek. T. K. Mocznik-Szász és Mocznik-Szabóky.

Természetrajz h. 2 óra. Első félévben: madarak, hüllők, kétéltetűek és halak. T. K. Dorner; második félévben: növénytan, jobbára szemléletileg.

Szépirás h. 1 óra.

Harmadik osztály.

Vallástan h. 2 óra. Ker. egyháztörténet különös tekintettel a magyarhoni reformatio történetére, s a ker. egyházi felekezetek rövid megismertetése. T. K. Pálffy József, a ker. egyház rövid története, kisebb kiadás.

Latin nyelv h. 6 óra. Latin mondattan. Esettan és mondattani különösségek a melléknevek és névmások használatában. Szó- és irásbeli gyakorlatok. T. K. Schulz-Kiss latin nyelvtana és gyakorló könyve.

Siebelis-Szamosi „Tirocinium poëticum“ czímű olvasmányokból: I. rész. 1., 35—72., 3., 18—24. az első félévben. — I. rész 2., 1—18. II. rész 2., 4., 5., 12., 16., 19., 28., 32., 33. a második félévben. Weller olvasókönyvének I—III. szakaszait az első félévben, — és XV. s XVI. szakaszait a második félévben fordították s részben emlékelték is, mig a Tirocinium poëticumból fordítottakat mind emlékelték.

Magyar nyelv h. 2 óra. Magyar mondattan és körmondattan; irásbeli jegyek használata és helyes-irástan, folytonos

óráról órára készített példákkal. Irályi gyakorlatok. Költemények elemezése, emlékelése és szavalása. T. K. Sárospataki magyar nyelvtan és Erdélyi Indali Péter magy. olvasó könyvének III.

Német nyelv h. 2 óra. Az egész nyelvtan ismétlése. Irályi gyakorlatok; költemények fejtegetése, emlékelése és szavalása. T. K. Rassmann nyelvtana és Mager olvasókönyve I.

A kezdők tanulták Gebaur Izor német nyelvtanának első részét. Mager olvasókönyvéből költemények magyarázása, fordítása magyarra és emlékelése.

Történelem h. 4 óra. A közép- s újkori történelem életrajzi vázlatokban. Zsilinszky tankönyvének II. kötete szerint, Spruner-Brettschneider-féle fali abroszok használatával, térképek és kortáblák készítésével.

Mennyiségtan h. 3 óra. Egyszerű hármas szabály különböző alkalmazásaiban, olasz gyakorlat, mértékek és súlyok. A 4 első művelet algebrai mennyiségekkel, hatványok és gyökerek. T. K. Mocznik-Szász.

Az egyenes oldalú idomok átalakítása s területök kiszámítása; a három- és sokszögek hasonlósága. T. K. Mocznik-Szabóky.

Természettan h. 2 óra. Első félévben ásványtan. T. K. Szabó J. — Második félévben physica. A testek általános tulajdonságai, a hőtan alap elemei. T. K. Greguss természettana.

Negyedik osztály.

Vallástan h. 2 óra. Ker. hit- és erkölcstan. T. K. Tischer-Margócsi : a ker. vallás alapvonásai.

Latin nyelv h. 6 óra. Latin mondattan : idők és módok használata, rövid prosodia és a római naptár ismertetése, Schulz-Kiss latin mondattana szerint, szó- és irásbeli gyakorlatokkal, — hetenként egy házi gyakorlattal.

Cornelius Néposból : Miltiades, Themistocles, Aristides, Cimon, Timoleon, Hamilcar, Hannibal, De regibus, Cato és Atticus című szakaszokat fordították és elemezték otthon készített praeparatio mellett; Themistocles I. II. fejezetét és Timoleont végig könyv nélkül is megtanulták.

Siebelis Tirocinium poëticumából a III. könyv 1., 2., 8., 9., 10. és 21. számú szakaszait fordították, elemezték és az utolsót kivéve könyv nélkül is megtanulták.

Magyar nyelv h. 3 óra. Szókötéstan; a névragok, nevek, igék stb. használata. Szórend. Irálytan. Költemények elemezése s emlékelése, kéthetenként szavalás. T. K. Sárospataki m. nyelvtan, és Erdélyi-Indali P. olvasókönyve IV.

Német nyelv h. 2 óra; közösen a harmadik osztálybeliekkel.

Földrajz és történelem h. 4 óra. Az első félévben az osztrák-magyar birodalom földirata. T. K. Visontay. — A második félévben Magyarország története. T. K. Ladányi Gedeon, a magyar nemzet történetei. Térképek és időszaki táblák készítése.

Mennyiségtan h. 3 óra. Összetett hármas szabály, társasági, vegyítési és lánczszabály. Első fokú egyenletek egy és két ismeretlennel. T. K. Mocznik-Szász.

A kör- és tömeg-mértan, Mocznik-Szabóky szerint.

Természettan. Első félévben h. 3 óra. Erőműtan, hang- és fénytan. Második félévben, h. 3 órában: vegytan. T. K. Dékány R. elemi vegytana.

Ötödik osztály.

Vallástan h. 2 óra. Általános bibliai bevezetés. Részletes bevezetés az ótestámentomba és az apokryphus könyvekbe. Futólag olvastatott majdnem minden könyvből egy vagy több darab. Részletesen volt magyarázva: Példabeszédek 1. 15. Zsoltár 5, 8, 46, 121, 139. I. Móz. 1, 2, 3, 28, 30, 37, 44, 45. II. Móz. 14, 22. III. Móz. 19. I. Sám. 8, 10—17. II. Sám. 6. II. Kir. 10. Nehém. 8. Eszter 8. Ésaiás 5, 39, 40, 53. Jób. 37—41.

Latin nyelv h. 5 óra. A latin mondattan ismétlése. Caesar. De bello gallico I., II., III., IV. könyve. Ovidius, átváltoztatásaiból II., 1—366. és III., 528—733. Könyv nélkül tanulták Caesar I., 1—7. Ovid.: II., 1—149. és 260—328. — Hetenként egy-egy gyakorlatot készítettek majd otthon, majd az iskolában.

Görög nyelv h. 4 óra. A fő- és melléknév, névmás és számnév ejtegetése; a rendes hajtogatású ω igék praesens tője, az összevont igék; ide tartozó gyakorlati darabok szó- és irásbeli fordítása s elemezése. T. K. Curtius nyelvtana és Schenkel-Kiss olvasókönyve.

Magyar nyelv h. 2 óra. Verstan és költői művek elmélete a drámáig. Példánydarabok olvasása és fejtegetése. Irálygyakorlatok. T. K. Torkos László költészettana és olvasókönyve.

Német nyelv h. 2 óra. Szókötés gyakorlatokkal és mondatképek készítésével. Mager olvasókönyvének II. kötetéből prózai és költői darabok olvasása, magyarázata, emlékelése. Irályi dolgozatok.

A kevésbé haladottakkal nyelvtani tanulmányok és fordítások.

Történelem h. 4 óra. Ókor : a khámi, sémi és indogermán népek története Augustusig, főtekintettel e népek míveltségére. T. K. Batizfalvi J. története I.

Mennyiségtan h. 3 óra. Általános fogalmak, a számok tulajdonságai, a szorzat és hányados tulajdonságai, közönséges és tizedes törtek, hatványozás, gyökkivonás, viszonyok és arányok, reciprocus érték. — Mértanból : rajzolási gyakorlatok, szögek, háromszögek, összeesés négyszögletes idomok, párlag, ferdeszögű egyenköz és háromszög terüjét számolás által kitalálni. Pythagoras tétele, kör, körmérés, sokszögek, testtan. Füzetek Luther tankönyve szerint.

Természettan h. 3 óra. Vegytan és ásványtan. T. K. Dorner ásványtana.

Hatodik osztály.

Vallástan h. 2 óra. Egyháztörténelem : a reformatióig bezárólag. T. K. A ker. egyház története Pálffy Józseftól.

Latin nyelv h. 5 óra. M. T. Ciceronis Oratio pro P. Sestio 1—40 fejezet. P. Virgilii Maronis Aeneidos Liber II. et III. 1—400. A latin nyelvtan ismétlése. Hetenként egyszer latin irály.

Görög nyelv h. 4 óra. — A rendes ω igék hajtogatása befejezve, a μι és rendhagyó igék; előkészület, elemezés, szó- és irásbeli fordítás. T. K. Curtius nyelvtana és Schenkel-Horváth Chrestomathiája Xenophonból : Anabasis I. II. III.

Magyar nyelv h. 2 óra. A dráma elmélete példákkal világosítva. Szónoklattan. A hozzá tartozó példák olvasása, irálygyakorlatok. T. K. Torkos, „Prózai olvasmányok."

Német nyelv h. 2 óra. Versmérték és költészettan. T. K.

Gredy F. M. „Die d. Poëtik.“ és Mozart, Lesebuch für O. G. I. kötete. Irályi dolgozatok.

A kevésbé haladottakkal úgy mint az V. osztályban.

Történelem h. 3 óra. Az ókor a nyugoti r. császárság történetével befejezve. A középkor története. A középkori müveltség átnézete. T. K. Hunfalvy János. Egyet. Tört. II. K.

Mennyiségtan h. 3 óra. Ellenkező mennyiségek, hat műtét többtagú egész mennyiségekkel, törtekkel, hatványokkal, gyökmennyiségekkel. Egy gyökű hatványok, irrationalis mennyiségek, első és másodrendű egyenletek, egy és több ismeretlennel.

Mértanból: szigorú meghatározása a mértani fogalmaknak; a geometriai törvényeknek algebrai kifejezése és a kitalált jelzeteknek átalakítása, kerület, terület, és testtartalomnak kitalálása jelzetekben, gömbszeletek. Füzetek Luther tankönyve szerint.

Természetrajz h. 3 óra. A téli félévben rendszeres állattan. T. K. Kriesch János, állattana. A nyári félévben rendszeres növénytan kézirat nyomán.

Hetedik osztály.

Vallástan h. 2 óra. Egyháztörténelem: általános, a reformatiótól korunkig, s hitjavítás története Magyarországon. Pálffy J. tankönyve.

Latin nyelv h. 5 óra. Vergilius Aeneise 1, 2, 6 és 9 énekéből mintegy 760 versnyi szemelvény. Caesar belháborujából 48 válogatott fejezet. Cicero Tusculanáiból számos érdekes szakasz. Cicero 4 és 5 Verrinájából 40-nél több szakasz. Horatiusból 18 költemény. Irályi gyakorlatok. A Tusculanákból, az Aeneisből válogatott szakaszok és tollba mondott költemények is emlékeltettek.

Görög nyelv h. 4 óra. Ilias első feléből mintegy 1050 versnyi tanulságos szemelvény olvastatott. Xenophon Anabasisa 3 és 4 könyvéből válogatott szakaszok.

Magyar nyelv h. 2 óra. A m. irod. története Kazinczy Ferenczig. Jellemző mutatványok olvasása az egyes írók müveiből. Irásbeli dolgozatok. T. K. Toldy tört. és olvasókönyve I.

Német nyelv h. 2 óra. Irodalom történet az Ókortól a göttingai költőkörig. T. K. Kluge Hermann. Geschichte der deutschen National-Literatur és Weber olvasókönyve.

Történelem h. 4 óra. Az ujkor története a bécsi congressusig. T. K. Hunfalvy J. Egyet. Tört. III. K.

Mennyiségtan h. 3 óra. Tudományos tárgyalása az arányoknak. Láncztörtek, másodrendű egyenletek, egyenletek, logarithmusok, sorozatok. — Mértan: trigonometria és kúpszeletek. T. K. Mocznik.

Természettan h. 2 óra. Delejesség. Villanyosság, hő. — T. K. Pisko.

Bölcselem h. 2 óra. Tiszta logika. T. K. Beck J.

Nyolczadik osztály.

Vallástan h. 2 óra. Hit- és erkölcstan. T. K. Zsilinszky M. Ker. hit- és erkölcstan.

Latin irók h. 5 óra. Horatiusból 60 oda, epodos és epistola. Ciceronak Verres elleni negyedik és ötödik vádbeszédéből 40 tanulságos szakasz. Cicero de officiisból válogatott szakaszok. Tacitus évkönyveiből a Tiberiust, Germanicust és Nerót jellemző szakaszok. Irásbeli gyakorlatok.

Görög nyelv h. 4 óra. Homeros Iliasának másik feléből 1200 versnyi szemelvény. Platon Protagorasából mintegy fele; az Apologiából, Kritonból és Phaidonból válogatott szakaszok.

Magyar nyelv h. 2 óra. A magyar irod. története a Kazinczy-féle nyelvújitástól 1848-ig. A nagyobb költői művek tüzetesebb ismertetése, a többi irók műveiből válogatott szakaszok olvasása. Irásbeli dolgozatok. T. K. Toldy II. kötete.

Német nyelv h. 2 óra. Irodalomtörténet Lessingtől az újabb korig. T. K. Kluge H.

Történelem h. 3 óra. A magyarok története a juliusi forradalomig 1830. T. K. Ladányi G. nagyobb történelmi kézikönyve.

Természettan az első félévben 6, a másodikban 4 óra. Erőtan, hangtan, villanyosság, delejesség, hő, fény. T. K. Pisko.

Mennyiségtan h. 1 óra. Bővített ismétlése a multévi tárgyaknak.

Bölcselem h. 2 óra. Tapasztalati lélektan magyarázat szerint. Segédkönyvül Dr. Pauer Imre: Tapasztalati lélektana ajánltatott.

b) Föltételesen kötelező és mellék-tárgyak.

1. Tót nyelv az algymnasiumban h. 1 óra. Alaktan, szavak emlékelése és kellő szó- s irásbeli dolgozatok.

2. Franczia nyelv h. 2 óra. 1 ft. 50 kr. havidíj mellett.

3. Angol nyelv h. 2 óra. 1 ft. havidíj mellett.

4. Ábrázoló mértan h. 2 órában azok számára, kik a polytechnicumra készülnek.

5. Rajztanítás. A rajzolásban 77 tanuló három csoportozatra osztva nyert oktatást h. négy-négy órában. Tandíj egész évre 10 ft. 50 kr.

6. Tornászat h. 2 óra. Tanítási díj egy évre 6 ft.

C. Theologiai intézet.

I. Tanári személyzet.

1. Igazgatótanár: *Csecsetka Sámuel.*

2. Rendes tanárok: *Glatz Henrik, Kámory Sámuel, Schneller István, Trsztyenszky Ferencz.*

3. Rendkivüli tanár: *Liska Sámuel.*

II. Előadott Tantárgyak.

Első évfolyam.

Középkori és újkori egyháztörténet füzetek szerint, h. 4 óra. — Csecsetka.

Bevezetés az Újszövetségbe h. 2 óra. — Glatz.

Újszövetségi magyarázat 2 órában a második félévben: a synoptikusok cursorius olvasása, különös tekintettel az újszöv. görögségre. — Az első félévben 4 órában: a rómabeliekhez irott levél. — Glatz.

Theologiai encyclopaedia h. 2 óra, füzetek szerint. — Trsztyenszky.

Homiletikai gyakorlatok, pericopák gyakorl., magyarázata, s beszédvázlatok készítése, h. 1 óra. — Trsztyenszky.

Héber nyelv h. 3 óra. Nyelvtan. Elemezve és magyarázva: I. Móz. 1., II. Móz. 5., Bírák 6., I. Sám. 7., I. Kir. 5., II. Krónika 19. — Kámory.

Bibliai régiségtan h. 2 óra. Palaestina határai, földe, bérczei, hegyei, rónái, tengerei, folyói, patakai, tavai, forrásai, kutai, éghajlata, termékenysége és országos inségei; nevezetesebb fái, vadai; az éghajlatnak befolyása az egészségre; főbb betegségek. Vadászat és halászat. Állattenyésztés, földmívelés, szőlőmívelés, olaj, gyümölcs, fák és kertek, méhészet. Mesterségek és müvészetek. Hajózás. Lakások. Faluk és városok. Jeruzsalem. Ruházat. Hajzat. Ékszerek. Ételek, italok, reggeli, ebéd és lakoma. Társadalmi állapot. Politikai viszony. Politikai földirat. Államjog. Korszak Mózes előtt és alatt. Alkotmány. Királyság. Alkotmány a fogságban és fogság után. Polgári jog. Körülmetélkedés. Magánjog. stb. — Kámory.

Nevelés- és oktatástan h. 2 órában, magyarázat alapján. — Schneller.

Metaphysika h. 2 órában magyarázat szerint. — Segédkönyvül ajánltatott Dr. Pauer kézikönyve. — Schneller.

Bölcselem története, Thalestól Schleiermacher rendszeréig h. 4. órában. — Schneller.

Latin nyelv és irály h. 2 óra. „Articuli Schmalcaldici" és dogmatikai szakaszok. — Glatz.

Második évfolyam.

Egyháztörténet h. 4 óra, az első évesekkel együtt. — Csecsetka.

Ószövetség magyarázata h. 3 órában, I. Móz. 12—21., Zsolt. 1—14., Esaiás 29—33. — A héber nyelvtan ismétlése. — Kámory.

Újszövetségi magyarázat h. 4 óra, a rómabeliekhez irott levél, és János evangyéliuma. — Glatz.

Ker. hittan irott füzetek szerint, h. 5 óra. — Glatz.

Latin nyelv és irály h. 2 óra, közösen az első évesekkel. — Glatz.

Liturgika és theol. pastoralis h. 2 óra. — Trsztyenszky.

Homiletikai gyakorlatok h. 1 óra. — Trsztyenszky.

Metaphysika h. 2 óra, közösen az első osztálylyal. — Schneller.

Bölcselem története, h. 4 óra, közösen az első osztálylyal. — Schneller.

Harmadik évfolyam.

Ker. erkölcstan h. 4 óra. — Csecsetka.

Egyházjog h. 3 óra. — Csecsetka.

Ószövetség magyarázata, h. 3 óra, közösen a II. osztálylyal. — Kámory.

Ótestámentomi bevezetés h. 2 óra. — Az ótestámentom nevei s alkatrészei. A keleti nyelvek; héber nyelv. Az irály. A fordítások. A talmud és a maszora. Mózes 5 könyve, Józsua, Bírák, Ruth, Sámuel, Királyok, Krónika, Esdrás és Nehémiás, Eszter. — Kámory.

Új Test magyarázata h. 4 óra, közösen a II. osztálylyal. — Glatz.

Latin nyelv és irály, h. 2 óra. „Confessio Augustana“ és dogmatikai szakaszok. — Glatz.

Liturgika és th. pastoralis h. 2 óra. — Trsztyenszky.

Homiletikai, liturgikai és katechetikai gyakorlatok h. 1 óra. — Trsztyenszky.

Feltételesen kötelező tantárgy a bibliai tótnyelv, h. 1 óra. — Elemező olvasás és irálygyakorlatok. Olvasókönyv: Új Testámentom. — Liska.

E tanévben a theol. intézet hallgatói szent beszédeket tartottak a pozsonyi magyar-tót templomban s a közel fekvő ev. egyházakban. Azonkivül az algymnasiumi tanulók számára novembertől virágvasárnapig az iskolai épületben külön isteni tisztelet tartatott, mely alkalommal theologusaink nemcsak a szentbeszédek elmondásában, hanem az egész ist. tiszt. vezetésében is gyakorolták magokat.

D. Taneszközök és gyüjtemények.

I. Könyvtárak.

1. A Simkó-féle könyvtárban van 7364 mű 12554 kötetben. Könyvtárnoka: Glatz Henrik, tanár.

2. A nagy könyvtár theologiai osztályában van 3862 mű 5223 kötetben. Könyvtárnok: Glatz Henrik. Ajándékozás utján gyarapodott 1 k., Wigand Károly úr ajándékával: „Wien im Zeitalter der Reformation“ von Moritz Smets. — Megszerez-

tetett : Csúthy. Magy. prot. egyháztörténet; Hase K. Prot. polemika; Kovács Ö. Vallásbölcsészet; Baur F. Ch. Az őskereszty énség; Szeremlei : Társadalmi élet 1848 óta; Lang H. Ker. dogmatika; Nagy papok életrajza.

4. A nagy könyvtár III. és IV. számú termében van 9841 mű, 16,780 kötetben. Szaporodott :

Vétel utján :

Duncker : Az ókor története II. III. — Mommsen : A rómaiak tört. V. VII. — Macaulay : Anglia tört. III. — Lewes : A philosoph. tört. II. k. — Brehms Thierleben I—III. VII. IX. k. — Tyndall John : Der Schall. — Tyndall J. : Das Licht. — Tyndall J. : Fragmente aus den Naturwissenschaften. — Hoyns Georg : Die alte Welt. — Taylor Edw. : Die Anfänge der Cultur 2 k. — Fehling Herm. : Handwörterbuch der Chemie. I. II. — Schmid: Encyclopaedie des gesammt. Erziehungs- und Unterrichtswesens IV—X. und Nachtrag. — Schleicher Aug. : Compendium der vergleich. Grammatik der indog. Sprachen. — Zeller : Geschichte der griech. Philosophie. I. II. — Cotta : A jelen geologiája. — Darwin : A fajok eredete I. II. — Huxley : Előadások az élettan köréből. — Tyndall J.: A hő. — Helmholtz : Népszerű előadások. — Természettudományi értekezések. — Proktor : Más világok. — Lubbock : Történelem előtti idők 2 k. — Johnson : Hogy nő a vetés? — Smith : A tápszerek.

Ajándék utján :

A nagym. magy. kir. vallás- és közoktatásügyi ministertől Nagys. és Főtiszt. Geduly Lajos superintendens által : Puscariu Joh. Ritter. v. Das Stereometer. — A magyar tud. academiától múlt évi kiadványaival 122 darab részint kötet — részint füzetben. — A kolozsvári tud. egyetem igazgatóságtól 2 füz. — Römer Flóris, Czobor Béla és Samarjay Emiltől 16 archaeologiai tartalmú füzet, némelyike 3—3 példányban; egyike 6 példányban. — Dr. Luschin Arnold-tól : Meliboeus, Der ung. Sprachmeister. 1731. — M. Rakovszky István úrtól 24 köt. Lichner Pál tanártól 1 köt. — Ns. Bacsák Pál úrtól : Évi jelentés Pozsony vármegye állapotáról 1876. — Heckenast Gusztávtól : Rendtenbacher F. : Das Dynamiden-System. — Dr. Németh Antal kir. főigazgatótól 36 művel 54 kötet- s füzetben. — Csecsetka Sámuel igazgatótól 5 művel 15 kötet- és füzetben. — Wigand K. Fr. és Mórtól 5 művel 7 kötetben. — Svigruha Pál V. oszt. tanulóktól

3 művel. Führer K. és Luzsa Pál tanulóktól egy-egy művel. Wágner L. tanártól: a pozsonymegyei régészeti egylet 1876/7. évi értesítője. A könyvtár őre Harmath Károly tanár. Segédekül buzgólkodtak: Pausz Béla VII. oszt. tanuló már a harmadik évben. Galle István VII. és Schneider Victor IV. oszt. tanulók.

A könyvtár jövedelmének egy részén a következő folyó iratokat járatta az egyház a tanári kar részére:

Tanáregyleti közlöny. — Magyar nyelvőr. — Figyelő. (Abafi Lajos). — Századok. — Magyar könyvszemle. — Történelmi tár. — Budapesti szemle. — Magy. tanügy. — Prot. egyházi és iskolai lap. — Természettudományi közlöny. — Unsere Zeit. — Literarisches Centralblatt. (Zarncke). — Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien.

Saját költségén járatta a tanári kar az Egyetemes philologiai közlönyt.

4. Az ifjusági könyvtár (507 mű, 647 kötetben.) Szaporodott:

a. Vásárlás utján: Frecskay: Találmányok könyve; Varga J. A babonák könyve; Fraknói V. II. Lajos udvara; Kovács P. Farsangi kalandok; Nagy J. Tisztujítás; Hauff V. Regék, Tündérregék; Verne Gy. Strogoff Mih. utazása, A rejtelmes sziget és Híres utazók. Győrffy J. Tréfás versek; Hasznos mulattató 1878. f.

b. Ajandék útján: Boór L. és Prónay Aurél tanulók 2—2 kötetet ajándékoztak; Csermák P., Führer K., Scultéty J., Stromszky O., Sulyok E., Szlåby J. és Dörnhöfer R. tanulók egy-egy könyvet.

5. Tanári kézi könyvtár: 200 kötet. Őre: Adamis K. tanár.

6. Tanuló ifjusági könyvtárak:

a. A theol. m. önképzőkör könyvtára áll 1174 kötetből.

b. A gymnasiumi m. önképzőkör könyvtára áll 1884 k.

c. A német könyvtárban van 591 k.

d. A tót könyvtárban van 1525 k.

e. A szerb. könyvtárban van 592 k.

A lyceumi könyvtár összes osztályaiban van 41,170 kötet.

A könyvtárhoz tartozik több ezer darab eredeti és lemásolt kézirat.

II. A természettani muzeumban van:

Nyugtan és moztan 78; hignyugtan és higmozogtan 34; légnyugtan és légmozogtan 25; fénytan 125; delejesség 18; dörzsvillanyosság 49; galvanismus 40; hangtan 13; hévtan 21; vegytani szer 71; vegytani anyag 320; csillagászati földrajz 16; mérőszerek 54; képek 42; különféle műszer 42; állványok 20, összesen 968.

III. A természetrajzi gyüjteményben (a kövületeken kivül) van 462 állat, 2150 növény és 2245 ásvány. — Őre: Bothár D., tanár.

Ajándékok: Heinbach G. A. 51 ásvány és kilenczféle kohótermék; Fuchs Gy. 1 nyúl- és 1 őzfej váza; Bothár 50 szárított növény.

IV. A földrajzi gyüjteményben van 18 ég- s földteke és 50 fali térkép. — Őre: Adamis K., tanár.

V. A rajzeszközök gyüjteménye 848 rajzminta. — Őre: König Hugo, rajztanító.

VI. A régiségek gyüjteményében vannak kő- és bronczkorszaki, egyiptomi, görög, római és magyar régiségek.

VII. Az éremgyüjteményben van 1326 görög, 2913 római, 60 afrikai, 249 ázsiai, 200 amerikai, 871 magyar, 252 orosz, 156 török, 294 angol, 735 franczia, 1433 német, 2491 emlékérem stb. Összesen több mint tizenegyezer darab.

E. Jótékonysági rovat.

1. Alumneum. Az 1877/8-ki évben beiratkozott: 160 tanuló; évközben kilépett: 10; a convictusba ment át 10. Ingyen volt: 14; ezek közül Zerdahelyi-féle: 6, Zay-féle: 6, Szeleczky-féle: 2. Élelmezés díja tiz hónapra 42 és 26 forint.

Az 1877/8-ki supplicatio az alumneum javára 844 frt 60 krt eredményezett. Gyüjtött ugyanis Stúr Sám. VIII. oszt tanuló a békési, bánsági és bácsszerémi esperességekben 175 frt 76 kr. maradt: 131 frt 08 kr.; Holczhammer Béla VIII. a sopronyi, vasi és zalai esp. (99.25) 67 frt 99 kr.; Fölker Mihály III. éves theol. a győri, veszprémi s tolnai esp. (50) 37 frt. 50 kr.; Balló Miklós I. év. theol. a liptói szepes s sárosm. esp. (203·89) 152 frt 42 kr.; Kovácsik Gyula II. év. th. a nógrádi, göm. s kishonti esp. (200)

150 frt. — kr. Horváth József III. év. th. a honti, barsi s komáromi esp. (146·30) 109 frt. 58 kr.; Szeberényi Lajos III. év th. a budapesti s pestmegyei esp. (92·50) 69 frt 38 kr.; Kubik András VIII. oszt. tan. a nyitrai, trencsini stb. esp. (109.40) 82 frt 05 kr.; Balló Miklós I. év. theol. a pozsonymegyei esp. (husvétkor) (59.46) 44 frt 60 kr. Összesesen 844 frt 60 kr.

Méltóságos Buttler Mathild báróné ajándékozott az alaptőkéhez 50 frtot; a gálosi ev. gyülekezet 16 frt 80 krt.; a miklósfalvi gy. 12 frt; a zurányi gy. 10 frt 50 kr.; a hegyeshalmi gy. 10 frt 50 kr.; a levéli gy. 10 frt 50 kr.; a rajkai gy. 10 frt.; a járfalvai gy. 4 frt. 30 kr.; az oroszvári gy. 2 frt. 50 kr. Azonkivül ajándékoztak: Pfeiffer Sebestyén pék 5 nagy kosárral süteményt; Richter Ede egy kosárral és Schmidt Frigyes 14 drb fehér czipót. Maier Sámuel, Welser Sámuel, Gratz Mátyás és Bäumler J. A. az ünnepek alkalmával pecsenyét, Günther M. V. és Pflaum György a mákosmetélthez szükséges lisztet; Pálffy József gróf 77 drb galambot. — Ephorus: Harmath Károly tanár; senior: Kemény Dezső; consenior: Szeberényi Lajos. — Kamatozó tőkepénze: 47,070 frt.

2. Scaricza-Jeszenák-féle convictus. Felvétetett: 49 tanuló (köztük 1 fizető); kilépett: 3; kitétetett 1. — Ephorus: Harmath K., tanár; senior: Masznyik E.; consenior: Skrabak G. — Kamatozó tőkepénze: 49,753 frt.

Vacsora. Beiratkozott: 110 tanuló; kilépett 51. — Ephorus: Harmath Károly, tanár; senior: Masznyik Endre.

3. Tanári nyugdíj-özvegy-árvaintézet. Elnöke: Liska Sámuel, pénztárnoka Michaelis Vilmos tanárok. Tőkepénze 36,319 frt 15 kr. A segélyezett özvegyek árvák és elagott tanárok száma a lefolyt évben 9 volt.

Kegyadományok: Offertorium 16 frt 59 kr., kisebb adakozások 2 frt 80 kr., házassági felmentvényi díjakból a főtiszt. egyházkerületi gyülés által 16 frt 25 kr., pozsonyi I. takarékpénztár 50 frt, pozsonyi I. temetkezési egylet 10 frt, Eisert Jakab úr hagyománya 15 frt, Varga Bálint úr adománya 10 frt, Pozsony városa a Schreiber Ignáczféle alapítványból 110 frt. — Összesen: 230 frt 64 kr.

4. A lyceum szükségleteinek fedezésére adakoztak: a dunáninneni ev. egyházkerület 100 frt, sup. gyámegyesület 100 ft, a pozsonyi gyámegyesület 120 frt, a nagyszombati ev. gy.

15 frt 75 kr., a gálosi gy. 16 frt 80 kr., a miklósfalvi gy. 12 frt, a zurányi gy. 10 frt 50 kr., a hegyeshalmi gy. 10 frt 50 kr., a levéli gy. 10 frt 50 kr., a rajkai gy. 10 frt 50 kr., a járfalvai gy. 4 frt 50 kr., az oroszvári gy. 4 frt 33 kr., Dr. Scheffer Vilmos, tanár úr 5 frt, Zsigmondy Vilmos úr 10 frt 50 kr. — Összesen 430 frt 88 kr.

5. Ösztöndíjak.

a. Akademiai ösztöndíjak fejében kiosztatott 1235 frt. Nagyméltóságú Zsedényi Ede, egyetemes felügyelő úr nagylelkű adományát (25 aranyat) megkapta Kovácsik Gyula theologus.

b. Teleky-Róth Johanna-féle 42 forintos ösztöndíjban részesültek: 1. Banczik S., 2. Masznyik A., 3. Skrabák G., 4. Krupecz Ist., 5. Lestyánszky János, 6. Kallat K., 7. Roy J., 8. Zvarinyi L., 9. Ballo M., 10. Fülöp Sándor, 11 Kuchta S., 12. Czékus Gy., 13. Nehiba L.

c. Káldy-féle pályadíj 50 frt.: 1. Fuchs György VIII., 2. Lestyánszky János VIII., 3. Dömötör Béla VIII., 4. Löw Fülöp VIII.

d. Káldy-féle 50 ftos ösztöndíj: 1. Paulinyi Sámuel, theol., 2. Kugyela György, theol., 3. Petz Gedeon, V., 4. Menyhárd Frigyes, VI., 5. Pausz Béla, VII. és Maschtena Józs. VII.

e. Péczely József-féle pályadíj. A theologusok pályáztak ezen történelmi tárgyra: Az álizidori rendeletek keletkezése, czélja s befolyása az egyházszerkezetre. A pályadíjt megnyerte Masznyik Endre.

A latin philologiai pályadíjt megnyerte Maschtena József, VII. osztálybeli tanuló.

f) Németh István-féle 42 frtos ösztöndíj. Szeberényi Lajos, theol. és Szlabon János, VI.

g) Balla Athanáz-féle segélypénz. 1. Popovics György, VII., 2. Popovics János, IV., 3. Grubacsky Mátyás, VIII., 4. Petrovics Száva, V., 5. Dimitrijevics Milan, I.

h. Clementis-féle ösztöndíj. 1. Kovács D., 2. Markovics Gy., VIII., 3. Reuss E., VII., 4. Severlay Zoltán.

i. Zelenka Dániel-féle ösztöndíj. 1. Svehla Istv. theol.

k. Pauer-féle ösztöndíj. 1. Linder Mih. theol.

l. Gombócz-féle ösztöndíj. Szirotka Elek, IV., 2. Zatkalik K., VII., 3. Bartos M., IV.

m. Bertina-Lehoczky-féle segélypénzben részesültek: 1. Klimo K., 2. Scultéty J., 3. Zvariny Gy., V., 4. Fülöp J., IV., 5. Schwalm J., theol., 6. Schramko A., VII.

n. Institoris-Mossóczy-féle segélypénzben részesültek: 1. Czimrák J., 2. Kvácsala K. 3. Král János, 4. Nechuta Emil.

o. Gero-féle jutalomdíjban részesült: Weilbacher R.

p. Az Eisert Krisztián-féle ösztöndíjt élvezi: Eisert Gy.

q. A győri alapítványi 100 frtos ösztöndíjt élvezi: Kautschitz A.

r. A Balassa Zs.-féle 120 frtos ösztöndíjt élvezi: Vályi M.

6. Jutalomkönyveket nyertek: Schneider V., Major J., Szirmay F., Michaelis R., Sulyok E., Willerding R., Antal Gy., Podmaniczky H., Schmidt K., Falb V., Thirring J., Hochschorner A., Gokesch M., Metzl G., Wowy S., Dömötör P., Jankó Zs., Schmidt Fr., Schulpe Gy., Schulpe A.

F. Ifjúsági egyesületek.

1. Theologiai magyar önképző kör. Elnöke: Csecsetka S., tanár; alelnöke: Kallat K.; főjegyző: Masznyik Endre; pénztárnok: Krupecz J.; könyvtárnokok: Fölker M. és Czékus Gy. — Tagjainak száma 25. — Az önmivelés czéljából tartott a kör 18 rendes gyülést, melyen főleg a theologia körébe vágó tudományos munkák felolvasására és megbirálására fektettetett suly; e mellett azonban a szónoki képzés sem hanyagoltatott el. — Megindította a kör a „Gondolat“ czímű theol. és philosophiai folyóiratot, melyből 8 két-két ívre terjedő szám jelent meg.

2. Gymnasiumi magyar önképző kör. Elnöke: Góbi Imre, tanár; főjegyző: Dömötör Béla; aljegyző: Mannsberg Sándor; főkönyvtárnok: Lestyánszky János. Tagjainak száma: 75.

A kör május 30-dikán örömünnepet rendezett következő műsorozattal: 1. Megnyitó szavak, Dömötör Bélától. 2. Egy-két vonás Petőfi jelleméből, Löw Fülöptől. 3. Előre! Tóth Kálmántól, szav. Menyhárd Fr. 4. A táncz, értekezés, Lestyánszky Jánostól. 5. Richárd Király, költemény Simonyi Elemértől. 6. Brutus jelleme, Skakespeare „Julius Caesar“-jában, Mannsberg Sándortól. 6. A walesi bárdok, Arany Jánostól, szav. Fuchs Gy.

3. Német önképző kör. Elnök: Michaelis V., tanár; főjegyző: Mannsberg S.; aljegyző: Fuchs Gy.; könyvtárnok: Löw Fülöp. A rendes tagok száma 8, az olvasó tagoké 18.

Az ifjuságnak egynehány barátja ez évben 4 darab aranyat és 10 ezüst huszast adományozott, hogy jutalomképen a kör legszorgalmasabb tagjai között elosztassék. Ezen összeg a pénztárból 5 db. aranyra kiegészíttetvén az örömünnep alkalmával következőleg osztatott fel: Fuchs Gy. 1 drb., Löw Fülöp 2., Mannsberg S. 1., Menyhárd Fr. 1.

A junius 5-diki örömünnepnek műsorozata:

1. Eröffnungsworte in gebundener Rede von G. Fuchs.
2. Friedrich v. Bodenstedt und sein Mirza Schaffy. Prosa von Ph. Löw.
3. Schubart, Ode v. Fr. Menyhárd.
4. Ein Blick in die Urwelt, Prosa v. Georg Fuchs.
5. Zur Erinnerung an Ferdinand Freiligrath, Prosa von A. Mannsberg.

4. Gyorsírók társulata. Elnöke: Glatz Henrik. Tagjainak száma 66. — A magyar vita-gyorsírásban Dömötör B. vezetése alatt gyakorolták magokat 12; a magyar levelezési gyorsirásban Lestyánszky vezetése alatt 47; a német vitairásban Thirring K. v. alatt 3; a német lev. gy. irásban Fuchs v. alatt 6.

A kör május 22-dikén versenyirást rendezett, mely alkalommal a kitüzött jutalom-díjakat elnyerték:

1. 5 márk aranyat: Spitzer D. VII., Petz G. V., Maschtena J. VII. és Pausz B. VII. — 2. Három márkot ezüstben: Virágh Gy. VII., Mihola J. VI., Zatkalik K. VII. — 3. Egy forint ezüstben: Luka Sándor VII., László L. V.

5. Zene-egyesület. Elnök: Michaelis V., tanár. Működő tagjainak száma 12, pártoló tagoké 43.

6. Gymnasiumi gyámegyesület. Elnök: Glatz H., tanár. Az évi gyüjtésnek eredménye 91 ft. 78 kr. — A felgymnasiumi ifjúság ajándéka majálisi gyüjtéséből 5 frt, az algymn. ifjuságáé 12 frt. Összesen 108 frt. 70 kr.

7. Theologiai gyámegyesület. Elnök: Kallat K. theologus. A gyüjtés eredménye 33 frt 10 kr.

8. Gymnasiumi daltársulat. Elnök: Michaelis V.,

tanár. Tagjainak száma 36. — Május 31-dikén a zenetársulattal egyesülten hangversenyt rendezett a következő műsorozattal:

1. „Fekete szem éjszakája," népdal énekli a dalárda. 2. „Gute Nacht" Abt F.-től, énekli Schwalm J. 3. „Bánkbán"-ból, játsza a zenekar. 4. „Die Nacht" Schubert-től, énekli a daltársulat 8 tagja. 5. „Resignatio" hegedűn játsza Mischák P. 6. „Kápolna" Kreutzertől, énekli a daltársulat. 7. a. „Gavotte" Reineckétől, és b. „Fantasie Impromptu" Chopintól, zongorán játsza Förster K. 8. „Kidőlt a fa" (népdal) énekli a daltársulat. 9. Népdal, játsza a zenekar.

G. A tanulók névsora, vallása és születéshelye.*)

I. Gymnasium.

Első osztály.

Bariss Árpád, galgóczi-nyitrai.
Belitschka Gusztáv, lajosfalui-torontáli, a.
Besse Kálmán, megyercsi-komáromi, h.
Blaskovits Géza, magyar-óvári-mosoni.
br. Clauer Elek, pozsonyi, r. k.
Dimitrijevics Milán, tolvádiai-torontáli, g. a. ö.
Dingha Pál, vágujhelyi-nyitrai, a.
Dömötör Pál, lévai-barsi, h. j.
Dörnhöfer Rezső, pozsonyi.
Dunay László, böősi-pozsonyi, r.
Emeritzy Emil, pozsonyi.
Erdélszky István, vágujhelyi-nyitrai, a.
br. Feilitzsch Berthold, török-kanizsai-torontáli.
Földes Lajos, kamocsai-komáromi, h. a.
Gódány Péter, amádé-karcsai-pozsonyi, r.
Gotthardt Károly, pozsonyi.
Halász Sándor, aranyosi-komáromi, h.
Hammel Gusztáv, bazini-pozsonyi, a.
Hargas István, morva-ljeszko-trencséni, a.

*) A jelek magyarázata: az idegen vallásuak jelzése: h. = helvét hitv. ev.; r. = római katholikus; g. = görög-keleti; m. = mózes vallású; mt. = magántanuló; a. = alumnista; c. = convictor; ö. = ösztöndíjas; j. = jutalomkönyet nyert; k. = kilépett.

Heinbach Adolf, steierdorfi-krassói, a.
Jankó Zsigmond, ácsi-komáromi, a. j.
Jankovics Mihály, basócz-nyitrai, a.
Kecskés Gyula, kamocsai-komáromi, h. a.
Kesselbauer Sándor, pozsonyi.
Knauer Emil, pozsonyi.
Kolman David, deáki-pozsonyi, m.
Koncz István, agárdi-fehérm., h.
Kossa László, kamocsai-komáromi, h.
Kubinyi Vilmos, prasiczi-nyitrai, r.
Lamprecht Sándor, pozsonyi, r.
Littomeritzky Nándor, pozsonyi, r.
Macher Frigyes, pozsonyi.
Mandl Kálmán, dadi-Komáromi, r.
Mayer Vilmos, misérdi-pozsonyi.
Menczer Miksa, vizkeleti-pozsonyi, m.
Metzl Gusztáv, bazini-pozsonyi, a. j.
Miklós György, kosztelnai-nyitrai, a.
Miklós Mihály, kosztelnai-nyitrai, a.
Molnár Sándor, jókai-pozsonyi, h. a.
Motkó Miklós, pozsonyi, r. ö.
Mudrony Miklós, pozsonyi.
Müller Adolf, diószegi-pozsonyi, m. mt.
Neumann Manó, pozsonyi, m.
Péntek Gyula, ácsi-komáromi, h. a.
Pénzes Antal, nagyszarvai-pozsonyi, r.
Róth Dóra, pozsonyi, mt.
Samarjay Gyula, pozsonyi.
Sándor Benő, rétei-pozsonyi, h.
Schätzler Aladár, pozsonyi.
Schenckel Ernő, pozsonyi.
Schlick Gusztáv, bécsi-austriai, r.
Schlick Lajos, pozsonyi, r.
Schmidt Frigyes, pozsonyi, j.
Schröder Arthur, petseki-csehországi.
Schulpe Alfons, törökkanizsai-torontáli, j.
Schulpe György, törökkanizsai-torontáli, j.
Sidó Benő, benkepatonyi-pozsonyi, h.
Speckart Emil, bécsi-austriai, r.

Stefan Lajos, pozsonyi, r.
Stromszky László, új-barsi.
Szentgyörgyi Imre, soók-szelőczei-nyitrai, r.
Tatay Lajos, bakony-tamási-veszprémi, a.
Teucher Ferencz, pozsonyi, r.
Tóth Vincze, ekecsi-komáromi, h.
Tölössy Géza, pozsonyi, r.
Trsztyenszky Ferencz, losonczi-nógrádi.
Vanicsek Pál, szeniczi-nyitrai.
Varga Tímót, toós-nyárasdi-pozsonyi, r. k.
Vörösváry Béla, tornócz-nyitrai, r.
Weisz Tivadar, pozsonyi.
Wowy Samu, pozsonyi, j.
Zatkalik Gusztáv, krajnai-nyitrai, a.

Második osztály.

Antal Bálint, dadi-komáromi, h.
Antal Gyula, dadi-komáromi, h. j.
Bézay Gyula, rétei-pozsonyi, r.
Brokes István, lakszakálosi-komáromi, r.
Buschor Lajos, váczi-pesti, r.
Báró Buttlár Ferencz, pozsonyi.
Csáder Károly, duna-szerdahelyi-pozsonyi.
Engelmann Géza, czerovai-nyitrai, r.
Falb Virgil, pozsonyi, j.
Fehér Károly, aranyosi-komáromi, h.
Fischer Lajos, galgóczi-nyitrai, m.
Gasparík István, nyitrai, r. a.
Gokesch Manó, pozsonyi, r. j.
Halom Vincze, lajoskomáromi-veszprémi, h. a.
Hitsch Ferencz, óhababisztrai-szörényi.
Hochschorner Adolf, pozsonyi, j.
Hofbauer János, levéli-mosoni, a.
Kollárik Imre, nagyszombati-pozsonyi.
Kostyál Béla, verbói-nyitrai, a.
Kraitz Béla, verbói-nyitrai, a.
Krkos Vilmos, bukóczi-nyitrai.
Kropf Ágoston, pozsonyi.

Lindner Lipót, olmützi-morvaországi, m.
Menczer Leo, vizkeleti-pozsonyi, m.
Menczer Samu, vizkeleti-pozsonyi, m.
Müller József, diószegi-pozsonyi, m. mt.
Nitsinger Pál, pozsonyi.
Novomeszky János, csácsói-nyitrai, a.
Novotny Ignácz, boldogasszonyi-mosoni, r.
Pénzes Joachim, bácsfai-pozsonyi, r.
Báró Podmaniczky Horácz, pesti j.
Rázgha Dezső, liczkói-mosoni.
Rexa László, csejtei-nyitrai, c.
Rexa Pál, csejtei-nyitrai c.
Schmidt Károly, pozsonyi, j.
Schöpflin Róbert, verbói-nyitrai, a.
Schröder Gyula, pecseki-csehországi.
Schwantzer Kristof, pozsonyi.
Seffl Pál, szeniczi-nyitrai, a.
Simkó József, nagylévárdi-pozsonyi, a.
Spitzer Sándor, sarkadi-bihari, m. a.
Steltzer Lajos, pozsonyi.
Szandtner Ödön, puszta-tuzoki-komáromi.
Szúló András, pozsonyi.
Thirring Jenő, zurányi-mosoni, a. j.
Tocsek Miklós, dojcsi-nyitrai, r. a.
Végh Béla, negyedi-nyitrai, h. a.
Welser Károly, pozsonyi.
Wenzl Mihály, récsei-pozsonyi, a.
Wieland Géza, pozsonyi.
Zsemlye Géza, zsigárdi-pozsonyi, h. a.

Harmadik osztály.

Ambro Nándor, kisujszállási-nagykunsági, h.
Andrássy Elek, pozsonyi, r.
Baich Iván, váradiai-temesi, g.
Boros Gyula, előpatonyi-pozsonyi, r.
Báró Buttler Jenő, kislibercsi-nógrádi.
Báró Buttler Sándor, b.-gyarmati-nógrádi.
Dingha László, csejtei-nyitrai, a.

Dömötör Kálmán, kisudvarnoki-pozsonyi, r.
Emery Henrik, pozsonyi.
Erdélyi István, aranyosi-komáromi, h. a.
Finck Mátyás, pozsonyi.
Fülöp József, nagybecskereki-torontáli, a. ö.
Hajnos Gyula, klánjeczi-horvátországi, a.
Hajnos Sándor, klánjeczi-horvátországi, a.
Hitsch Károly, ohababisztrai-szörényi.
Jurenák Sándor, ujkúti-szolnoki.
Kesik Béla, mexikói, r.
Kiss Ferencz, kajali-pozsonyi, a.
Kostyál Lajos, pöstyéni-nyitrai, a.
Kun Lajos, kocsi-komáromi, h. a.
Laczko Vilmos, m. lyeszkoi-trencséni, a.
Logothetty Leo, gróf, temesvári, r.
Menczer Lipót, vízkeleti-pozsonyi, m.
Michaelis Róbert, pozsonyi, j.
Mossóczy Lajos, pozsonyi.
Mudrony Vladimir, pozsonyi.
Nagy Ádám, benke-pattonyi-pozsonyi, h. a.
Németh Miklós, banai-komáromi.
Niepel Lajos, galgóczi-nyitrai, a.
Olgyay Árpád, szempczi-pozsonyi, r.
Pál János, kocsi-komáromi, h.
Pálffy János, kömlődi-komáromi, h. a.
Póth József, torzsai-bácsi, h. a.
Póth Sámuel, ujsóvei-bácsi, h. a.
Samarjay Károly, pozsonyi.
Schuh Guido, gálosi-mosoni, a.
Schulz Ágost, horkai-nyitrai, a.
Stetka Kálmán, magyar-óvári-mosoni.
Sulyok Ede, orosházai-békési, a. j.
Szakál Béla, banai-komáromi, h. a.
Szalay Kálmán, soproni, r.
Szelle Ferencz, hetényi-komáromi, h.
Szinovácz György, pozsonyi, r. mt.
Szirmay Tibor, erdőbényei-zempléni, j.
Szlåby József, pozsonyi, c.
Tichy Tivadar, pozsonyi.

Vályi Miklós, perbetei-komáromi, h. ö.
Vannay László, mijavai-nyitrai, a.
Varga József, rétalapi-győri, h. a.
Vanicsek József, szeniczi-nyitrai, a.
Vendég Móricz, alsógelei-komáromi, h. a.
Weisz Mátyás, bécsi-austriai, r. a. k.
Willerding Rezső, budapesti, j.

Negyedik osztály.

Bajcsy Gyula, mocsi-esztergomi, h.
Bartos Móricz, récsei-pozsonyi, c. ö.
Bogár Kálmán, csepi-komáromi, h. a.
Brogyányi Gyula, beznákfalvai-nyitrai, r.
Csermák Pál, holicsi-nyitrai, a.
Führer Károly, kis-száloki-szepesi, a.
Geiger Ferencz, pozsonyi, r.
Greguss Lajos, zayugróczi-trencséni c.
Gyurkovics Method, n. becskereki-torontáli, a.
Hajek István, pozsonyi, ö.
Izsák Dénes, negyedi-nyitrai, h. a.
Jettmár János, eszéki, r.
Koós Elemér, nagy-sz.-miklósi-torontáli, a.
Kubiss Aladár, pozsonyi.
Luzsa Pál, szeniczi-nyitrai, a.
Major János, kocsi-komáromi, h. c. j.
Nechuta Emil, lajosfalvai-torontáli, a. ö.
Nozdroviczky Lajos, trencséni, mt.
Pauer Károly, pozsonyi.
Popovics János, siklói-aradi, g. a. ö.
Prónay Aurél, verbói-nyitrai.
Schätzler Gyula, pozsonyi.
Schätzler Károly, pozsonyi.
Schneider Viktor, bazini-pozsonyi, c. j.
Scultéty Jenő, győri, c. ö.
Stromszky Oszkár, pozsonyi.
Szelle Benő, nagyabonyi-pozsonyi, h. a.
Szirotka Elek, apostagi-pesti, a. ö. c.
Szombati László, bőnyi-győri, h. a.

Tóth Gyula, negyedi-nyitrai, h. a.
Udvardi Lajos, alistali-pozsonyi, h.
Végh Géza, negyedi-nyitrai, h. a.
Weilbacher Richárd, hegyeshalmi-mosoni, ö.
Weisz Miksa, nagymegyeri-komáromi, m.
Zatkalik Zsigmond, krajnai-nyitrai, a.

Ötödik osztály.

Adler Károly, galanthai-pozsonyi, m.
Bátki András, kocsi-komáromi h. a.
Baumann Emil, pozsonyi r. k.
Blaskovics Béla, császárréti-mosoni.
Bobek Mihály, vágujhelyi-nyitrai, r. a.
Bocsek Sándor, szakolczai-nyitrai, r. a.
Bohus Károly, somorjai-pozsonyi, a.
Boór László, krajnai-nyitrai, a.
Csiba János, cs. patonyi-pozsonyi, h. a.
Deák Kálmán, farkasdi-nyitrai, h. a.
Eisert Gyula, pozsonyi ö.
Engel Gusztav, pozsonyi.
Falb Lajos, pozsonyi.
Fehlberg Ottó, berlini-németországi.
Báró Feilitzsch Aladár, t.-kanizsai-torontáli.
Fornét Elemér, tokaji-zempléni, a.
Förster Lajos, pozsonyi.
Galgóczy Antal, püspöki-pozsonyi r.
Galgóczy Jenő, püspöki-pozsonyi r.
Helle Árpád, érsekujvári-nyitrai, r. mt.
Hückl Ernő, szentgyörgyi-pozsonyi, a.
Illgen Antal, torzsai-bácsi, a.
Jelsik Gyula, bottyányi-pesti, a.
Jeszensky József, galgóczi-nyitrai, a.
Kesselbauer György, pozsonyi.
Kesztler János, komáromi.
Kollárik József, nagyszombati-pozsonyi.
Krebesz László, pozsonyi, k.
Kutzky Mihály, brezovai-nyitrai, a.
László Lajos, ekecsi-komáromi, h. a.

Liska Emil, pozsonyi.
Mindszenty Károly, komáromi, h. a.
Németh Mihály, bőnyi-győri, a.
Novomeszky Lajos, szeniczi-nyitrai, a.
Oesterreicher Fülöp, boldogasszonyi-mosoni, m.
Petrovics Száva, n.-laki-csanádi, g. a. ö.
Petz Gedeon, harkai-soproni, ö.
Pfeiffer Henrik, pozsonyi.
Plutzer András, somorjai-pozsonyi, a.
Popp Károly, modori-pozsonyi, a.
Porubszky Lajos, pozsonyi.
Rakovszky Ferencz, pozsonyi, r.
Rázgha Béla, liczkói-mosoni.
Sátory Zsigmond, pozsonyi, r. mt.
Schauer Sándor, soproni.
Seregélyi István, nagyendrédi-barsi, r. mt.
Steuer Lajos, hegyeshalmi-mosoni, c.
Stromszky Armin, pozsonyi.
Svigruha Pál, somorjai-pozsonyi, a.
Szilassy József, pándi-pesti, h.
Szlabey Mátyás, nagyfalu-árvai c.
Tóth Géza, farkasdi-nyitrai, h.
Ujházy Árpád, pöstyéni-nyitrai, mt.
Urbauer Frigyes, linczi-austriai, a.
Urbauer Károly, linczi-austriai, a.
Vannay Lajos, mijavai-nyitrai, a.
Varga Zsigmond, ácsi-komáromi, a.
Vozsenilek Károly, köszegi-vasi, r.
Wolfshörndl Lajos, bazini-pozsonyi, a.
Zvarínyi Gyula, ujverbászi-bácsi, a. ö.

Hatodik osztály.

Algöver István, podluzsányi-nógrádi, a.
Boros Gyula, komáromi, h. a.
Borszuk Pál, mijavai-nyitrai, c.
Brandstetter József, pozsonyi r.
Dobronyovszky Gyula, péteri-pesti, c.

Ehrenfeld Arthur, lévai-bársi, m.
Farkas István, jász-árokszállási, r.
Fischer Miksa, turai-pesti, m.
Göttche Jakab, cservenkai-bácsi, a.
Hosenberg Károly, vágujhelyi-nyitrai, r. a.
Kánya Richárd, pozsonyi, r.
Kászberger Vilmos, somorjai-pozsonyi, a.
Kautschitz Arthur, pozsonyi, r. ö.
Kaveggia Gyula, lévai-barsi, r.
Kenessey László, székesfehérvári, h. a.
Klimó Károly, beszterczebányai-zólyomi, c. ö.
Konkolyi-Thege Balázs, nagytagyosi-komáromi, h.
Kostyál Zsigmond, nyitrai, mt.
Král János, zniováraljai-thuróczi, a. ö.
Lackó János, morvaljeszkoi-trencséni, c.
Lázár Kálmán, manigai-nyitrai, h.
Löwinger Béla, kisbéri-komáromi, m. a. k.
Manheim Sámuel, verbói-nyitrai, m. mt.
Menyhárd Frigyes, pozsonyi c. ö.
Míhola János, révkomáromi, r.
Mossoczy Gábor, pozsonyi.
Müllner Géza, modori-pozsonyi c.
Nagy Elemér, pesti, r. a.
Nozdroviczky Gyula, trencséni, mt.
Rázgha Károly, liczkói-mosoni.
Ringbauer Győző, somorjai-pozsonyi.
Róth Ada, mihályi-sopronyi, mt.
Róth Lóránd, mihályi-sopronyi mt.
Ruttkay Gyula, pozsonyi.
Severlay Zoltán, rimaszombati gömöri, a. ö.
Szalay Géza, pozsonyi, r.
Szemján Lajos, turolukai-nyitrai, a.
Szlabon János, modori-pozsonyi, c. ö.
Szontágh Géza, pesti.
Takáts Lajos, téfalu-pozsonyi, r.
Takács Nándor, galanthai-pozsonyi, r. mt.
Tóth Árpád, farkasdi-nyitrai, h.
Tóth Győző, vágujhelyi-nyitrai, r. a.
Tóth Jenő, vágujhelyi-nyitrai, r. a.

Virágh Lajos, tatai-komáromi, h.
Weisz Adolf, farkasdi-nyitrai, m.

Hetedik osztály.

Adler Géza, galánthai-pozsonyi, m.
Biszkup Béla, losonczi-nógrádi, a.
Blau Dávid, csejtei, m. mt.
Csarada Arthur, bécsi-ausztriai, r.
Csillaghy István, isztebnei-árvai.
Czike János, duna-radványi-komáromi, h. a.
Czimrák János, nagyfalu-árvai, a. ö.
Dluhovics Győző, párniczai-árvai, r.
Farkas Zerém, nagyborsai-pozsonyi, r.
Fássy Lajos, b. újfalu-bihari, a.
Báró Feilitzsch Kamil, t. kanizsai, meghalt.
Foltin István, holicsi-nyitrai, r. k.
Galle István, kishartai-pesti, c.
Kékesy Dezső, nagyrhédei-hevesi, r.
Kollmann Móricz, boldogasszonyi-mosoni m.
Kuchta Sámuel, tiszolczi-gömöri, c. ö.
Lederer Miksa, chalkovi-csehországi, m. mt.
Lelbach Keresztély, cservenkai-bácsi.
Lippe Adolf, eperjesi-sárosi, m. mt.
Luka Sándor, komáromi, h. c.
Lühe Imre, iglói-szepesi.
Maschtena József, pozsonyi, ö.
Missák Pál, ó-bársi, m.
Nedeczky Kálmán, piszkei-esztergomi, r.
Nehiba Lajos, verbói-nyitrai, c. ö.
Németh Kálmán, bőnyi-győri, k.
Pausz Béla, modori-pozsonyi, c. ö.
Gróf Pálffy Rezső, Ober-Waltersdorfi-austriai, r. mt.
Popovics György, siklói-aradi, g. a. ö.
Reuss Emil, nagyrőczei-gömöri, a. ö.
Röck Ernő, somorjai-pozsonyi, a.
Simonyi Elemér, simonyi-barsi, r.
Szőllősi Antal, makói-csanádi, h. k. a.
Spitzer Dezső, sarkadi-bihari, m. a.

Sramko Andor, breznobányai-zólyomi c. ö.
Steltzer András, pozsonyi.
Sümegh Ignácz, kottessói-trencséni, m.
Szőcs János, pesti.
Teszák Rezső, breznobányai-zólyomi, a.
Tomka Lajos, bucsányi-nyitrai.
Virágh Gyula, tatai-komáromi, h. a.
Wengh Gyula, récsei-pozsonyi, a.
Weiss Adolf, nagymegyeri-komáromi, m.
Zatkalik Károly, krajnai-nyitrai, c. ö.

Nyolczadik osztály.

Barényi Jenő, hidvégi-honti, r.
Becker Pál, ujverbászi-bácsi, c.
Bézay Jenő, réthei-pozsonyi, r.
Dömötör Béla, besei-barsi, h. ö.
Fuchs György, pozsonyi.
Gehl György, ujverbászi-bácsi, c.
Gróss Salamon, raszlaviczi-sárosi, m. mt.
Grubacsky Mátyás, nagybecskereki-torontáli, g. a. ö.
Jancsik Gyula, b. gyarmati-nógrádi, r. k.
Jattka Ferencz, trencséni, r. a.
Jeszenszky Gyula, vágujhelyi-nyitrai.
Kauders Henrik, kismártoni-soproni, m. mt.
Krizsán János, szúlyói-trencséni, a.
B. Leonhárdi Iván, theresienstadti-csehországi.
Lestyánszky János, török-becsei-torontáli, c. ö.
Gr. Logothetty Hugo, bécsi-ausztriai, r.
Löw Fülöp, újverbászi-bácsi, c. ö.
B. Mannsberg Sándor, mezőteleki-bihari.
Markovics Gyula, ráhói-gömöri, a. ö.
Melingo Perikles, bécsi, g. mt.
Nikolényi István, érsekujvári-nyitrai, r. a.
Novomeszky László, szakolczai-nyitrai, a.
Oswald Aladár, nagyszombati-pozsonyi, r.
Petrás István, lédeczi-trencséni, r.
Pollák Samu, stomfai-pozsonyi, m.
Prenoszil Domonkos, zséli-nógrádi, r.

Rakovszky Béla, pozsonyi r.
Schulpe Vilmos, török-kanizsai-torontáli.
Sembery István, alsózsemberi-honti, r.
Stúr Antal, nemes-podhragyi-trencséni, a.
Szontágh Elemér, pesti.
Svoboda Ödön, trübai-csehországi, r. mt.
Thirring Károly, zurányi-mosoni, c.
Valkó István, pozsonyi.
Weiss Demeter, bécsi-ausztriai, r. a. k.
Weiss Jakab, lévai-barsi, m.
Weiss László, pozsonyi.

II. Theologiai intézet.

Első osztály.

Ballo Miklós, szentmiklósi-liptói, c. ö.
Bernáth Sándor, felső-záturcsi-thuróczi, a.
Blaskovics Sándor, német-gurabi-pozsonyi a.
Czékus Gyula, rozsnyói-gömöri, c. ö.
Heszler Sámuel, modori-pozsonyi, c.
Horváth Emil, mosóczi-thuróczi, a. k.
Kovács Dániel, ratkói-gömöri, a. ö.
Kubik András, borczovfalu-thuróczi, a. meghalt.
Kutlik János, bánhegyesi-csanádi, c.
Kvacsala Károly, petrováczi-bácsi, a. ö.
Rell Zsigmod, abelovai-nógrádi, a.
Svehla István, kiscsalomiai-honti, c. ö.

Második osztály.

Dax György, pozsonyi, ö.
Fülöp Sándor, nagybecskereki-torontáli, a. ö.
Kossaczky Mihály, verbói-nyitrai, c.
Kovátsik Gyula, b. gyarmati-nógrádi, c. ö.
Kugyela György, szarvasi-békési, c. ö.
Linder Mihály, n. jeszeni-thuróczi, c. ö.
Paulinyi Sámuel, beszterczebányai-zólyomi, c. ö.
Roy János, polgárdi-fehérmegyei, c. ö.
Schwalm János, újverbászi-bácsi, ö.

Harmadik osztály.

Banczik Sámuel, betléri-gömöri, c. ö.
Bucsek Gyula, trencséni, a.
Fölker Mihály, öttövényi-győri, a.
Horváth József, sz.-mártoni-thuróczi, c.
Jungmann Géza, rimaszombati-gömöri, a.
Kallat Károly, olaszi-szepesi, c. ö.

Kemény Dezső, csővári-pesti, a.
Kramár Sámuel, lisói-honti, a.
Krupecz István, felső-rakonczai-honti, c. ö.
Masznyik Endre, t. földvári-szolnoki, c. ö.
Schnell Sándor, péteri-pesti, a.
Skrabák Géza, modori-pozsonyi, c. ö.
Stiegelmár János, gálosi-mosoni, a.
Szeberényi Lajos, csabai-békési, a. ö.
Zvarínyi Lajos, újverbászi-bácsi, ö.

H. Statistikai kimutatás.

A theologiai intézetben.

1. Beiratott a tanév elején: I. 12, II. 9, III. 15=36.

2. Vizsgálat előtt kilépett: I. 1, meghalt 1.

3. A tanév végeig maradt: I. 10, II. 9, III. 15=34.

4. Vallásra nézve ágostai hitv. ev. 34.

5. Életkor szerint: 18 éves: 2, 19 és több éves: 32.

A Gymnasiumban:

1. Beiratott az év folytán: I. osztályba 70 nyilvános tanuló, 2 mt. II. 50 ny., 1 mt. = 51. III. 52 ny., 1 mt. = 53. IV. 34 ny., 1 mt. V. 56 ny., 4 mt. = 60. VI. 40 ny., 6 mt. = 46. VII. 41 ny., 3 mt. = 44. VIII. 33 ny., 4 mt. = 37. Összesen 376 ny., 22 mt. = 398.

2. Vizsgálat előtt kilépett: I. 2, III. 1, V. 2, VII. 4, VIII. 2 = 11.

3. A tanév végeig maradt: I. 70, II. 51, III. 52, IV. 35, V. 58, VI. 46, VII. 40, VIII. 35 = 387.

4. Belföldi: I. 67, II. 49, III. 51, IV. 35, V. 55, VI. 46, VII. 37, VIII. 31 = 371.

5. Külföldi: I. 3, II. 2, III. 1, V. 3, VII. 3, VIII. 4 = 16.

6. Vallásra nézve:

a. Ágost. hitv. evangelikus: I. 37, II. 30, III. 29, IV. 21, V. 39, VI. 22, VII. 20, VIII. 16 = 214.

b. Helvét hitv. ev.: I. 11, II. 6, III. 13, IV. 9, V. 8, VI. 6, VII. 3, VIII. 2 = 58.

c. Római katholikus: I. 17, II. 9, III. 8, IV. 3, V. 9, VI. 14, VII. 7, VIII. 10 = 77.

d. Görög keleti: I. 1, III. 1, IV. 1, V. 1, VII. 1, VIII. 2 = 7.

e. Mozes vallású: I. 4, II. 6, III. 1, IV. 1, V. 2, VI. 5, VII. 9, VIII. 4 = 31.

7. Életkor szerint:

	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19 s több éves
I.	1	17	14	20	15	3	—	—	—	—
II.	—	2	10	15	13	7	3	1	—	—
III.	—	—	4	13	13	14	6	2	—	—
IV.	—	—	—	1	13	10	8	3	—	—
V.	—	—	—	—	2	15	19	15	5	2
VI.	—	—	—	—	—	5	12	13	8	8
VII.	—	—	—	—	—	—	4	11	10	15
VIII.	—	—	—	—	—	—	—	—	13	22
	1	19	28	49	56	54	52	45	36	45

8. A tanulók közől tanult:

a. Rajzolást: I. 23, II. 13, III. 16, IV. 10, V. 6, VI. 2, VII. 1, VIII. 6=77.

b. Ábrázoló mértant: VII. 1, VIII. 3=4.

c. Szépirást: I. 70, II. 50=120.

I. Az $187^{8}/_{9}$ tanév kezdete.

A tanulók felvétele augustus 26-tól kezdve september 3-káig reggeli 8 órától 12-ig s délután 3—6 az igazgatósági irószobában történik. — A tanév ünnepélyes megnyitása september 4-dikén.

ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR ÉS MÚZEUM